

Musikkinstrumentbasen over Nett

- å presentere registreringer av musikkinstrumenter
i en felles nettkatalog

Prosjektrapport

29.12.2010

Mats Krouthén

Nasjonalt museumsnettverk for musikk og musikkinstrumenter /
Ringve museum (Museene i Sør-Trøndelag AS)

“Denne boken har sitt utspring i en tekst av [Jorge Luis] Borges, i den latter som ved lesningen av den ryster alt det tanken er fortrolig med – det vår tanke er fortrolig med, den tanke som bærer vår tids og vår geografis merke; en latter som rokker ved alle de velordnede overflater og inndelinger som for oss bringer orden og fornuft i vrømmelen av skapninger, en latter som får den tusenårige håndhevelsen av skillet mellom det Samme og det Andre til å vakle, og som for lang tid fremover forurodler. Teksten siterer “et visst kinesisk leksikon” hvor det heter at dyr inndeles i følgende grupper: “a) dyr som tilhører Keiseren, b) balsamerte dyr, c) tamme dyr, d) pattedyr, e) sirener, f) fabeldyr, g) løshunder, h) de dyr som inneholdes i herværende klassifikasjon, i) som løper rundt som gale, j) som er utallige, k) som tegnes med en svært fin pensel av kamelhår, l) etcetera, m) som nettopp har knust vannkrukken, n) som på lang avstand ser ut som fluer.”. I forbløffelsen over denne taksomien er det én ting vi fatter umiddelbart: Det som ved denne belærende fabelens hjelp holdes frem for oss som det fortryllende eksotiske ved en fremmed tanke, er vår egen tankes grense – den rene umuligheten av å tenke dette”¹

---

¹ Foucault *Om tingens orden*, 1996:7

Innhold

1 Innledning	4
2 Musikkinstrumentregister www.MiNM.no	5
2.1 MiNM.no versus Primus/Digitalt museum	5
2.2 Om MiNM.no	6
2.3 Felter og utvalg av poster i MiNM.no	9
2.5 Evaluering MiNM.no / WordPress versus Primus/DiMu / Oracle.....	10
2.4 MiNM.no verktøy innenfor nasjonal samlingsforvaltning?	10
3 Å føye sammen ulike samlinger. Refleksjoner og erfaringer.	12
3.1 Intern eller publikumsrettet katalog	12
3.2. Lokal, nasjonal eller internasjonal katalog.....	12
3.3 Forandringer over tid.....	12
3.4 Variasjon mellom registreringene	13
4. Refleksjoner over klassifiseringsfelter	14
4.1.1 Om Registrering – katalogisering – dokumentasjon	14
4.1.2 På vei til en nasjonal diskusjon om katalogisering – ulike klassifikasjonsfelte.....	15
4.2 Betegnelser	15
4.2.1 Deskriptive versus preskriptive termer; Betegnelse eller alternativ betegnelse?	15
4.2.2 Betegnelserlister/-register	17
4.2.3 Presisert betegnelse og andre felte i Primus klassifisering	18
4.3 Å klassifisere musikkinstrumenter	18
4.3.1 Musikkvitenskapens vei mot Hornbostel/Sachs system.....	19
4.3.2. Andre klassifikasjonssystemer for musikkinstrumenter	20
4.3.3. Deweys desimalklassifisering.....	21
4.3.4. Getty Art & Architecture Thesaurus	22
4.3.5. Outline of Cultural Material	22
4.4 Emneord	23
4.4.1. Kontrollerte versus frie emneord.....	23
4.4.2. Klassifisering versus Emneord	24
5 Veien videre – hvilke klassifikasjonsfelte, hvem lager?	27
Referanser	28

Vedlegg 1. Veiledning: klassifikasjonsfelte i Primus for musikkinstrumenter

Vedlegg 2a+b. Samarbeidspartners og leverandørmuseer

Vedlegg 3a-c. Klassifikasjonssystem musikkinstrumenter: Dewey, Getty A&AT, Hollingsworth

Vedlegg 4. Ordliste over betegnelse / Presisert betegnelse / Alternativ betegnelse i MiNM.no

Vedlegg 5. Forslag på oppgraderinger av Primus

1 Innledning

I 2009 sluttførte Nasjonalt museumsnettverk for musikk og musikkinstrumenter registreringsprosjektet Musikkinstrumenter i norske museer (MiNM)² Formålet med Musikkinstrumentbasen over nett (MoN) er å harmonisere og presentere registreringene fra MiNM. En statisk database - MiNM.no - har fungert som kommunikasjonsplattform innenfor prosjektet. I tillegg fungerer MiNM.no som en riksrevisjon innenfor museumsgjenstandstypen *musikkinstrumenter* – en sjekklister.

Under prosjekttidens gang har KulturIT sjøsatt samkatalogen Digitalt Museum og videreutviklet denne innenfor Museums-Norge. Digitalt Museum fungerer dermed som den langsiktige løsningen som vindu for museenes digitale samlingskataloger. MoN-prosjektet har bidratt til at Valdresmusea, og Nordøsterdalsmuseet slutter seg til Digitalt Museum.

Den opprinnelige planen var å opprette en applikasjon "Musikkinstrumentbasen over nett" først for bruk innenfor Musikknettverket. Dette lot seg verken teknisk, økonomisk eller praktisk gjøres. Istedenfor ble fokus lagt på å presentere det innsamlete materialet på en statisk database, www.MiNM.no, samt på å sikre at materialet kommer inn i Digitalt museum på lang sikt. Fokus i rapporten blir av den grunn på MiNM.no og Primus/ Digitalt Museum isteden for på MoN.

Prosjektet har medført til at deltakende museums-institusjoner har oppgradert registreringsystem til Primus og det har blitt lagt inn alle registreringer av musikkinstrumenter. I tillegg har deltakende museer i prosjektet fått tilbud om å slutte sine Primusbaser til Digitalt Museum. Alle registreringer fra MiNM-prosjektet blitt lagt inn i MiNM.no-basen, der betegnelser og klassifikasjon delvis har blitt harmonisert. Resultatet er at museene med registreringer i MiNM.no har fått tilbakemelding om bruk av betegnelser og klassifikasjon, samt noen råd for fortsatt registreringsarbeid av musikkinstrumenter (Samarbeidspartners og leverandørmuseer, se vedlegg 2).

Programvaren bak MiNM.no er utviklet av Lars Gunnar Eggen, Rockheim. Den er basert på WordPress, men inkluderer diverse tilleggsverktøy, for eksempel å kunne importere material fra Primusbaser i xml-format. Programvaren er av generell karakter og kan fungere i andre sammenheng, for eksempel å kombinere et utsnitt av en Primusbaser med andre kildematerial for nettutstillinger og lignende på et museums hjemmeside.

Det har blitt diskutert ulike klassifikasjonsfelter for musikkinstrumenter med utgangspunkt i registreringene samt Ringves tidligere praksis. Det påvises mange variasjoner i måte å registrere, navngi og klassifisere musikkinstrumenter. Diskusjonen har munnet ut i en veiledning i problemområder ved nyregistrering og revisjon av registreringer av musikkinstrumenter på norske museer med fokus på klassifikasjonsfeltene (Vedlegg 1).

Jeg ønsker å rette en stor takk til Daniel W Papuga og kolleger på Ringve, Lars Gunnar Eggen og kolleger på Rockheim samt deltakere i Nasjonalt museumsnettverk for musikk og musikkinstrumenter for medarbeid, gode råd og innspill.

---

² Krouthén 2009

2 Musikkinstrumentregister www.MiNM.no

2.1 *MiNM.no versus Primus/Digitalt museum*

Prosjekt *Musikkinstrumenter over Nett* (MoN) er en oppfølging til *Musikkinstrumenter i norske museer* (MiNM) med formål å presentere materialet i en internettbasert katalog. Utgangspunktet ved oppstarten av prosjektene var den manuelle riksinventeringen av musikkinstrumenter i norske museer fra 1974/75 der resultatene – kopier av katalogkort samt enklere lister ble lagret i en mappe på Ringve med innsyn for forskere og publikum. 30 år etterpå er virkeligheten totalt annerledes med en eksplosjon innenfor IT-teknologi samt med de museumspolitiske retningslinjer som er blitt satt opp av ABM-utvikling³.

De teknologiske plattformene har forandret seg over tid. Da MiNM-prosjektet startet i 2006 ble det planlagt å etablere en *gjenstandsspesifikk database* for akkurat musikkinstrumenter. Ved tidspunktet for søknad av midler til MoN var skissert en løsning der de deltakende museene skulle få innsyn i hverandres baser. Under prosessens gang har det stått klart at vi på lang sikt skal arbeide for å bruke Digitalt museum som publikasjonsløsning for registreringsopplysninger. Likevel har vi arbeidet frem en sjekklister (www.MiNM.no) som omfatter alle museer som inngikk i registreringsprosjektet, totalt 6105 registreringer fra 64 ulike museumsinstitusjoner; museer med støtte fra Kirke- og kulturdepartementet (KKD) /ABM-utvikling (ABM-u), samt landets universitetsmuseer og Norges Musikkhøgskoles to samlinger med museumsstatus (se vedlegg 2b – leverandørmuseer).

De fleste norske museer med støtte fra Kirke- og kulturdepartementet (KKD) bruker Primus som forvaltningssystem for *museumsmaterial* og det pågår en langsiktig prosess hos museene om å knytte primusbasens til Digitalt Museum (DiMu).

MiNM.no vil ikke bli oppgradert da det kan skape problemer i forhold til DiMu med doble virkeligheter. Når på sikt et felles digitalt katalogsystem for hele Museumsnorge kan bli en virkelighet gjennom DiMu kommer MiNM.no sannsynligvis til å ha spilt ut sin rolle, men inntil da er det av stor verdi å kunne få en rask oversikt gjennom registret, som består som en riksrevisjon per 2010 innen musikkinstrumenter på norske museer – en sjekklister.

Det ligger selvfølgelig problemer i å presentere en statisk database, som raskt vil trenge behov av oppgradering for å være aktuell. Verdien av registret, og argumenter for å legge ressurser i konvertering og innsamling er likevel flerfoldig:

- Det er viktig å publisere hva som faktisk er gjennomført. Med bidrag fra universitetenes samlinger og Musikkhøgskolen som alle per i dag har valgt andre web-løsninger for katalogpresentasjon, samt de museene som ennå ikke er synliggjort på DiMu, fungerer MiNM.no som en webportal for museer med støtte fra KKD, er dette inntil videre den mest riksomfattende sjekklister over musikkinstrumenter i norske museer.
- Med en engelsk versjon vender seg registret internasjonalt og er en spydspiss for norske museer. Samtidig vil det peke på det langsiklige arbeidet med DiMu.

---

³ St.meld. nr. 24 (2008-2009) Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv.

- Registret gir et raskt synkroniseringsverktøy for å kvalitetssikre betegnelser, noe som er vanskelig å la seg utføre i de ulike registreringssystemene som blir brukt i dag (fremfor alt de som ble brukt når prosjektet begynte i 2006).
- Som underlag for diskusjon, statistikk, trendanalyse med mer for MiNM
- Som gulrot for nettverksdeltakerne, som har lagt ned en betydelig mengde arbeid med å få oversikt over, oppgradere samt nyregistrere musikkinstrumenter rundt i eget fylke utover sine egne samlinger.
- Utviklingen av basen i WordPress gir spinn-off effekter i nye publiseringsprosjekter.

MiR09 planlegges å ligge offentlig på internett til 31.12.2014. Når det i teksten vises til Primus/DiMu menes de sammensatte funksjonene forvaltningsside og formidlingsside.

2.2 Om MiNM.no

Musikkinstrumentregister MiNM.no er laget i programmet WordPress. I tillegg til at det brukes som register for Musikknettverkets prosjekt MoN, blir det brukt av Rockheim som et grensesnitt i møtet mellom materiale i Primus og annet materiale (for eksempel å koble primusregistrerte gjenstander etter Marius Müller med arkivopplysninger om han fra andre program og/eller rockipedia-site om Müller). Løsningen er generell og kan appliseres i andre kombinasjoner i andre prosjekter på et museums hjemmeside. Den kan fungere som et kompletterende formidlingsverktøy til Digitalt Museum.

Administrator bestemmer hvilke felter som skal presenteres og rekkefølgen. Alle filer av.xml-type kan importeres (for eksempel materiale fra Primus). Andre typer vil bli omgjort til .xml-format før import skjer (FileMaker, excelark etc.). Det går ikke å eksportere fra MiNM.no til Primus og det er heller ikke ønskelig.

I MiNM.no brukes enten standard søk eller avansert søk (fig. 1-2). I standard-søk er det mulig å søke på alle felter. I avansert søk er det flere muligheter til presisjon. Der går også å få listealternativer over klassifikasjon (type av musikkinstrument) (fig. 3) eller samling.

I treffbildet (fig. 1) går det å klikke seg videre til fordypet informasjon (fig. 4). I treffbildet gis en link til museer for kontakt etter mer informasjon. Også en generell link til DiMu ligger i basen. Treffbilde er mulig å sortere etter hvert felt. Usikre opplysninger blir markert med "(usikker)" eller "?".

I overføringsprosessen har det vært ført en dialog med leverandørmuseene om forslag på eventuelle endringer i registreringene sine; da fremst tillegg av klassifikasjonsfelte og ulike alternative betegnelser.

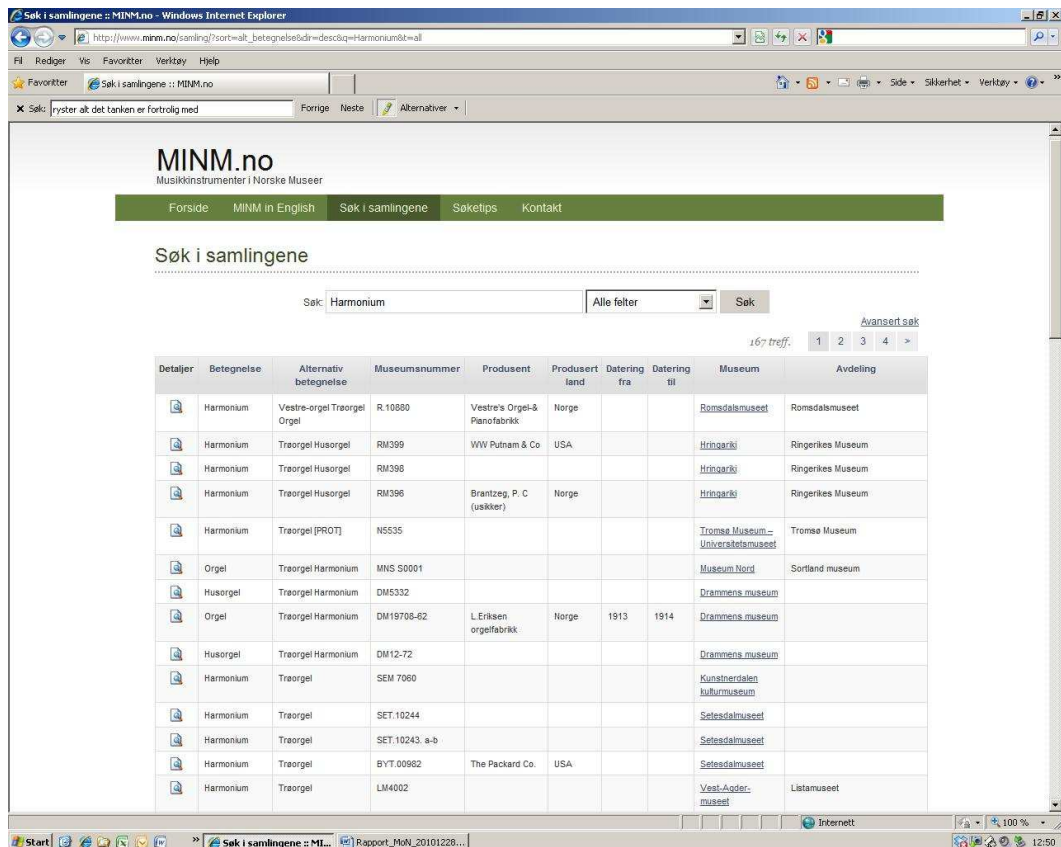

Fig. 1 MiNM.no Standard-søk

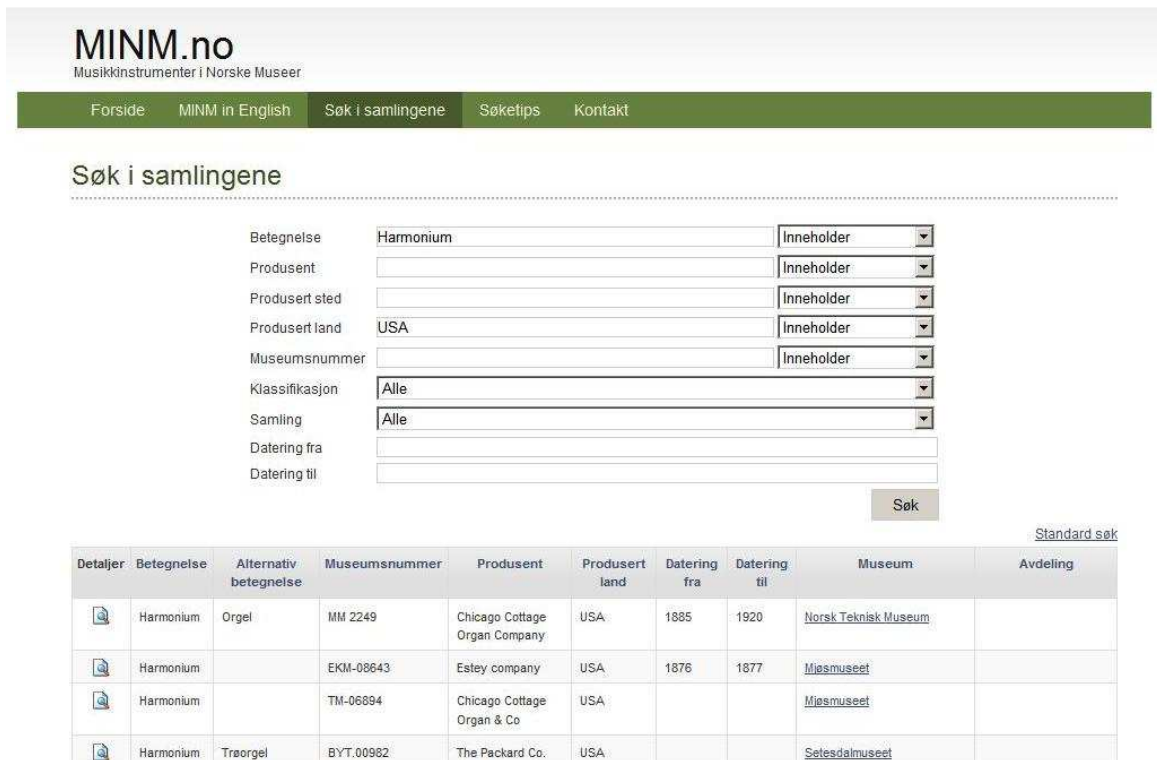

Fig. 2 MiNM.no Avansert søk

Søk i samlingene

Betegnelse	<input type="text"/>	Inneholder <input type="button" value="v"/>
Produsent	<input type="text"/>	Inneholder <input type="button" value="v"/>
Produsert sted	<input type="text"/>	Inneholder <input type="button" value="v"/>
Produsert land	<input type="text"/>	Inneholder <input type="button" value="v"/>
Museumsnummer	<input type="text"/>	Inneholder <input type="button" value="v"/>
Klassifikasjon	Alle <input type="button" value="v"/>	
Samling	<ul style="list-style-type: none"> Alle 534.1 Selvklingende instrumenter 534.2 Membraninstrumenter 534.3 Strenginstrumenter 534.4 Blåseinstrumenter 534.5 Klaverinstrumenter 534.6 Mekaniske musikkinstrumenter 534.7 Elektroniske instrumenter 534.8 Instrumentspesialister 534.9 Spesielle instrumenter 	
Datering fra	<input type="text"/>	
Datering til	<input type="text"/>	

[Edit] [Standard søk](#)

Fig 3. MiNM.no Avansert søk – eksempel på søkeliste

70 treff

close or Esc Key

Taffelpiano

Registreringsdato	27.10.2005
Betegnelse	Taffelpiano
Alternativ betegnelse	Piano
Dybde	780 mm
Høyde	910 mm
Lengde	1780 mm
Inskripsjon	Brannstempelt: "12769". (Primær)
Museumsnummer	RMT 706
Produsent	Pleyel, Ignaz
Produsert sted	Paris (Frankrike)
Produsert land	Frankrike
Museum	Ringve Museum (Museene i Sør-Trøndelag)

Fig 4. MiNM.no Detaljerte opplysninger

2.3 Felter og utvalg av poster i MiNM.no

Feltene som ble valgt i MiNM.no er i utgangspunktet de som inngikk i registreringsprosjektet MiNM (se fig. 5). De samsvarer med felter i Primus, da dette er en sentral kilde for import av materiale, og da arbeidet med for eksempel klassifiseringsfelte også skal kunne være overførbare til Primus. Det er ikke lagt inn bilder i basen, noe som skyldes et altfor tidskrevende arbeid med innlegging samt med å søke tillatelse til å publisere andres bilder, noe som ikke er forsvarlig innenfor tidsrammen for prosjektet. Derimot ville det vært teknisk mulig å legge bilder i basen. Det er også mulig å få frimerkebilder direkte fra en eksport via XML fra en annen Primusbase.

Det fantes også mulighet til å importere annen informasjon (beskrivelse, historikk) dels fra nyregistreringer, dels fra eksisterende primussamlinger. Dette ble ikke gjort, mye på grunn av den store variasjonen av dybde i registreringene. Dermed skulle innholdet i postene også bli meget skeive i presentasjon, som ville lede til et minus i troverdighet. Det er også med hensyn til at jo mer info desto vanskeligere blir det å signalisere at MiNM.no er en sjekklister.

Fig. 5 felte i MiNM.no

Betegnelse
Presisert betegnelse
Alternativ betegnelse
Klassifikasjon
Ytremål (bredde, lengde høyde)
Inskripsjon
Produsent
Produsentsted/-land
Datering fra-til
Museumsnummer
Museum
Samling (/Avdeling)

Til tross for definisjonen på musikkinstrumenter kom i flere tilfelle annet musikkmateriale med: skrin, kasser, plater til spilledåser osv⁴. Dette er dels et resultat av ulike tolkninger av begrepet "musikkinstrumenter", dels av klassifiseringstradisjoner for gjenstander i eksisterende primussamlinger. Vi har hatt en inkluderende holdning, registrert og verifisert annet musikkmateriale og ikke ekskludert det fra MiNM.no uten å ha ambisjonen om å få med alle.

Under prosjektets gang har museumslandskapet forandret seg i Norge gjennom den pågående museumsreformen. I MiNM.no er samlingen knyttet opp mot en museumsstruktur med konsoliderte enheter og avdelinger som er beskrevet i ABM-u's årsstatistikk for 2006⁵. Av tekniske grunner står noen avdelinger likevel som "museer" i MiNM.no.

---

⁴ Om utvalg / instrumentell definisjon av musikkinstrumenter, se også Krouthén 2009:5

⁵ ABM-skrift #41, Statistikk for bibliotek og museum 2006

2.4 Evaluering MiNM.no / WordPress versus Primus/DiMu / Oracle

MiNM.no bruker Word Press som databaseprogram. Primus er basert på Oracle. MiNM.no er et statisk register og DiMu er en langsiktig dynamisk, redigerbar database. Likevel er det mulig å gjøre noen refleksjoner ved å sammenlikne de to som felles grensesnitt for enkelte museumsbaser⁶.

I arbeidet med MiNM.no var kontakten nær og direkte mellom prosjektgruppe og programutvikler. Det ble arbeidet under samme tak og gruppen hadde flere møter med tette intervaller. Det gikk å spesialdesigne registret for den spesifikke gjenstandstypen. Også layout av rapporter ble enkel og overskuelig.

MiNM.no var relativt rimelig, totalt 50.000.- i utviklingskostnader pluss 120.-/år i drift. Dertil kommer kostnader for arbeid med konvertering / import av data fra deltakende museer. Dette skal sammenlignes med kostnader for et museum av middel størrelse (10 årsverk) å knytte seg til Digitalt museum: 10.000.- i etableringskostnader pluss ca 6500.-/år i drift⁷. For hvert museum! På den andre siden kan da alle typer av gjenstander i det egne digitale forvaltningsprogrammet bli publisert og på en enkel måte oppgradert.

Fordeler med DiMu er stordriftsløsningen med en bred forankring hos mange brukere og med mange ulike gjenstandstyper som kan settes i relasjon til hverandre. Også fagmiljøet som skapes omkring et program kan øke forståelsen mellom fagene og skape nye kunnskapsfelter. En primuskyndig person kan enkelt arbeide med registrering eller redigering av andres baser.

I en større organisasjon blir programmet ikke avhengig av én person. MiNM.no på den andre siden er for så vidt utviklet av én person, men i et databasemiljø (WordPress) der grunnprogramvaren ses som relativt enkel og som er brukt av mange mennesker. I tillegg er det et gratis program - en åpen kildekode-løsning. Åpen kildekode er blitt anbefalt i regjeringens IKT satsinger, men samtidig ofte oppfattet som en labil og usikker faktor av mange.

2.5 MiNM.no verktøy innenfor nasjonal samlingsforvaltning?

MiNM.no kan sees som en relativt god oversikt av ulike gjenstandstyper innenfor det som tradisjonelt går som *musikkinstrumenter* med antagelig 90-95 % av registrerte instrumenter i norske museer. Den er enkel å søke i, men på grunn av mangel på bilder krever den noen forkunnskaper. Det må understrekes at basen ikke gir et komplett oversikt. Noen få museer valgte ikke å levere data till basen. Flere museer har fortsatt uregistrerte etterslep i magasinene, og i skrivende stund har et år gått siden innsamlingen ble avsluttet. Med disse betraktninger i bakhodet går det likevel an å bruke registeret som utvalgs-kriterium ved aksisjon. Ringves innsamlingsplan omfatter norskproduserte musikkinstrumenter. Et flertall tilbud i løpet av 2010 om spesielt taffelpianoer er henvist til andre museers samlinger via MiNM.no.

---

⁶ Universitetsmuseene i Norge arbeider på lignende måte ikke for å konvertere mange databaser til en stor, men for å finne ett felles grensesnitt for å koble sammen ulike baser. Se Ore 2007, se også Brekke 2008:18-19

⁷ Beregnet på formelen [(5900.- + x årsverk*475.-) *50%] + m.v.a.-> 6656.- / år ved 10 årsverk (info fra regnskapsavd, Kulturit des 2010)

Gjenstandstype er kun et kriterium for innsamling. Hvis proveniens er innsamlingskriterium sier MiNM.no en del om produsent, produsentsted, men ikke om tidligere eiere. Generelt er dog juridisk person ikke alltid notert i en registrering.

Et viktig resultat med MiNM.no er at både enkelte universitetsbaser og Musikkhøgskolens to samlinger er presentert for første gang på nettet, og at det materialet er indeksert i klassifikasjon. Fra et typologisk perspektiv går det å se trender og tendenser i materialet i hele registeret. Det gir også antydning om samlingenes fokus (hjembygd, teknologi, omverden...). Det er mulig å lage register over kjente instrumentmakere på grunnlag av søkeresultater i MiNM.no og lage trendanalyser av det materialet, noe som ble gjort over harmonium allerede i rapporten fra MiNM-prosjektet⁸.

---

⁸ Krouthén 2009:13-18

3 Å føye sammen ulike samlinger. Refleksjoner og erfaringer.

Arbeidet med MiNM.no medførte at innhold fra mange samlinger ble linket til hverandre. Det ble da lagt til noen opplysninger for å harmonisere materialet. Samtidig ble forutsetningen for rammeverket som er blitt satt opp fra begynnelsen i den lokale databasen endret. Kapitlet har som formål å reflektere generelt over problemer som oppstår ved sammenslåing av databaser⁹.

3.1 Intern eller publikumsrettet katalog

Måten å registrere, katalogisere og dokumentere varierer kraftig beroende på om katalogen skal brukes internt eller som en publikumsrettet formidlingsscene. Her har det skjedd en stor fokusforskyving de siste årene. Tidligere arbeidet museer mer selvstendig, og fokus var å få systemer som fungerte internt på museet. Samtidig lå hovedvekten på konservatorenes hverdagsverktøy: forvaltning. Per i dag ligger like mye vekt på at registreringene så langt som mulig skal publiseres og på den formidlingsmessige siden av katalogen. Dette stiller ulike krav på flere plan. Krav på fotokvalitet øker. De siste 10 årene har museer uten fotograf kunne tatt enklere digitale bilder, snap shots, for identifisering og hukommelse. Når materialet skal nettpubliseres stilles høyere krav. I tidligere tider var også klausuler, plasseringer og andre sensitive opplysninger på katalogkort og sideregister enkle å skille fra publikum (Siste Primusversjon har dog flere felter kun for intern adgang). I tillegg kan språk komme til å trenge omarbeiding, da målgruppe for katalog forandres i takt med nettpublisering.

3.2 Lokal, nasjonal eller internasjonal katalog

På samme måte vil krav til språk og klassifikasjonsfelter (betegnelser, emneord, klassifikasjon osv) forandres om en katalog skal brukes i et **lokalt eller nasjonalt** sammenheng. I dag stilles høyere krav på harmonisering av begreper samt å ta med implisitte begreper. For eksempel i en musikkinstrumentbase er "Musikkinstrument" tatt for gitt, men må skrives ut i en fylkesbase¹⁰; i den senere må alltid "eier av gjenstand" / "Samling" tilføyes, noe som ikke er nødvendig på lokalt nivå. Når norske kataloger nylig er blitt tilkoblet Europeana, en felles kulturportal på nettet for ABM-institusjoner i Europa¹¹, får problematikken nok en dimensjon. På internasjonalt nivå bør det i det minste finnes søkeinn ganger på engelsk, enten via oversettelse av betegnelser, men enklere via bruk av internasjonale klassifikasjonsstandarder.

3.3 Forandringer over tid

Måten å registrere på forandres over tid. Dels beror dette på tekniske nyheter (databaser, eller andre muligheter til å lagre lyd, bilde osv), dels beror dette på et forandret syn på hva som kan være av interesse ved en gjenstand. Registreringer har over årene gått fra en detalj- (så kalt *knappologisk*¹²) og opprinnelseorientert syn mot mer kontekstualiserende syn.

---

⁹ Se også kommentarer fra noen norske museer om gjenstandsregistrering fra intervjuer i Brekke 2008:56-67

¹⁰ Se også Pedersen 2008:10

¹¹ <http://www.europeana.eu/portal/> Europeana gjenspeiler de ulike institusjonenes registreringssystemer og innholder i seg selv ikke noen taksonomi over betegnelser, klassifikasjoner osv

¹² Knappologi er en svensk term som er brukt ironisk over detaljstudium av små detaljer uten tanke på helhetssyn. Termen ble myntet som et nedsettende begrep for pedantisk og artifi c iell klassifikasjon uten noen

3.4 Variasjon mellom registreringene

I klassifikasjonsfeltene hos Primus (og tidligere WinRegimus) havner ofte gjenstandstypene på ulike nivåer (Betegnelse, presisert betegnelse, alternativ betegnelse (særnemning i WinRegimus) klassifikasjon samt emneord) beroende på type av museum, registreringspraksis på museet, ulike registreringspraksis i ulike tider på et museum, tidsressurser samt på kompetansen hos registrator.

Meget tydelig er variasjonen i dybde fra rik dokumentasjon til bare navn og nummer.

Samme gjenstandstype har ulike navn på ulike museer, iblant også ulike navn på samme museum! Mange betegnelser, emneord, juridisk person og sted har ulike stavemåter (*Cither – Zither – Citer; Christiania – Kristiania*) Også over tid forandres termer f.eks. *Hammerklaver – Taffelpiano* eller *Fiolin – Fele* (som i tillegg også betyr hardingfele på vestlandet) eller stedsnavn som *Christiania – Oslo*¹³ hvilket viser til behov av tesaurus, autoritetslister eller tiltak i søkefunksjonen. En problemstilling som oppstår da er også ikke-synonymer som *Klaver – Piano* eller *Sovjet – Russland*, der den senere er en delmengde av den forrige, strengt sett, men som i daglig tale ofte sammenblandes. Til sist finnes folkelige begreper som betyr noe annet faglig, men som likevel bør få plass i systemet, f.eks. *Spinett* for *Taffelpiano*¹⁴ eller *orgel* for *Harmonium*¹⁵.

Både i registreringer som sendes til MiNM.no og de som per i dag finnes publisert på DiMu ligger det iblant ekstra info i feltet betegnelse. En finner f.eks. *Orgel, hvit, Tromme av tre* og *Musikkinstrument, Kina*, Det er oftest info som kan flyttes til ”materiale” eller ”Alternativ betegnelse”. På den andre siden: hvis søkemodus blir utviklet mot fritekstsøk blir feltplassering av informasjon av mindre betydning!?

Oftest er betegnelser nevnt i flertall. En post kan inneha 2 stk. fioliner etc. Det er uenighet i registreringsmåte.

NB! Noen betegnelser kan være helt synonyme. *Prillarhorn, Gjeterhorn* eller *Bukkehorn* kan være identiske instrumenter, men få navn etter spilleteknikk, funksjon eller materiale! Alle må inn på samme hierarkiske nivå i betegnelse.

Utenfor klassifikasjonsfeltene er det notert et variert bruk av måleenheter. Internasjonalt innenfor organologi (lære om musikkinstrumenter) angis alltid mål i millimeter. De fleste norske museer bruker isteden cm som måleenhet. Rockheim bruker t.o.m. ”tomme” om plater! Her er en risiko for å sammenblende enheter.

---

synlig mening av August Strindberg i De Lycksaligas ö ur *Svenska öden och äfventyr*, Stockholm 1882-91, sid. 382-383

¹³ Offisielt navn mellom 1624-1925 var Christiania, stavet Kristiania fra 1877 i matrikkel og statskalender samt fra 1897 i kommunale etater; skiftet navn til Oslo i 1925. Se Bull, Eskeland & Tandberg 1972:2151

¹⁴ Spinett er faglig sett et 5-sidig klaverinstrument der strengene knipses som i en cembalo, og den snarlige lyden har sannsynlig gitt opphav til en folkelig term som allerede på 1800(?)-tallet assosierte med noe gammelt

¹⁵ Det finnes mange synonymer til harmonium, og navnet kommer av funksjonen som et orgel i en kirke, mens et harmonium, fra museumsfaglig synsvinkel, oftest har vibrerende tunger som lager lyden isteden for piper, som er det vanligste på orgelet.

4. Refleksjoner over klassifiseringsfelter

4.1.1 Om Registrering – katalogisering – dokumentasjon

Målsettingen med registreringsprosjektet og den påfølgende presentasjonen var å komme igjennom et geografisk spredt materiale på stipulert tid. Av den grunn ble det valgt ut relativt få felter; kvantitative registreringer, på bekostning av kvalitative.

Valget bygget på en tankemodell i tre trinn som skiller mellom ulike nivåer av registreringer - alle med ulike formål¹⁶. Perspektivet går fra forvaltingsfokus mot formidlingsfokus.

Fig. 6

Nivå	Forklaring	Formål	Infotype
Registrering	identifikasjon/merking	gjenfinne gjenstanden fysisk	Spesiell, gjenstandsunik
Katalogisering	Indeksering	gjenfinne gjenstanden i et system, vise slektskap og samhörighet	Generell
Dokumentasjon	Kontekstualisering	formidle, forstå, forske	Både spesiell og generell

Registrering gjøres primært uansett katalogsystem for å sikrestille at den fysiske gjenstanden korresponderer med metadata som er avhengig av kjennskap i aksesjonsøyeblikket (aksesjonsdato, museumsnummer, merking, plassering, giver/selger) eller mere detaljert gjenfinningsdata (mål, påført tekst, bilder av gjenstand).

Katalogisering medfører ulike former av klassifiserende begreper som *betegnelse*, *alternativ betegnelse*, *klassifikasjon* osv. De fører til at gjenstanden tildels sorteres i mer eller mindre overlappende grupper, eller klasser, tildels gjenfinnes i en videre bemerkelse.

Dokumentasjon er en dypere form av kontekstualisering og tilstandsbedømming: tilføre emneord, å lage en historikk eller beskrivelse, konserverings- eller tilstandsrapport, bilder av gjenstand i bruk, teknisk tegning osv.

Det kan diskuteres hvilke felter og faktorer som bør ses som viktigste metadata for en gjenstand. Både felter for en kontekstualisering og en tilstandsvurdering - analyse av material for mest hensiktsmessig oppbevaring med mer - inngår i oppsatt minimi-registrering i ABM-utviklings anbefalinger for gjenstandsregistrering samt i programutvikleren KulturIT:s brukerveiledning¹⁷. Det er de to første nivåene som vektlegges i dette prosjekt. Emneord vil bli berørt, da de er plasserte i klassifikasjonsfeltene i Primus.

¹⁶ Utgangspunktet her er selve registreringsprosessen av gjenstanden og tar ikke hensyn til fremtidig administrasjon. Norsk feltkatalog opererer med fem ulike typer av felter, men deler opp dokumentasjon i fakta og referanser samt inkluderer også felter for administrasjon Hylland/NMU 3 2002:8. Pedersen deler opp feltene noe annerledes i en database ut fra brukerfunksjoner: identifikasjon, beskrivelse, historikk og administrasjon (Pedersen 2008: 7)

¹⁷ www.kulturiut.no/primus ...

4.1.2 På vei til en nasjonal diskusjon om katalogisering – ulike klassifikasjonsfelter.

Museums-Norge har i det siste desenniet nærmet seg en nasjonal registreringspolitikk i takt med at museene mer og mer benytter elektroniske systemer. Ekstra drivstoff fikk prosessen gjennom Museumsreformen, som startet i 2001¹⁸. I 2002 ga Norsk museumsutvikling (Hylland, red.) ut *Feltkatalog for kunst- og kulturhistoriske museer*, en katalog som bygget på drøyt 20 års utvikling av feltstandarder knyttet til ulike museumsregistreringssystemer med anbefalinger av hvilke felter som bør inngå i en (digital) forvaltingskatalog samt med definisjoner av feltene, dog ikke en veiledning. Året etter ga Austarheim & Holbeck ut, i skriftserien til ABM-utvikling, *Vei i Vellinga*, en praktisk håndbok i registreringsarbeid. Parallelt med utviklingen av Primus for museer med KKD-støtte har universitetsmuseene arbeidet frem et grensesnitt for å linke sammen ulike universitetsbaser isteden for å konvertere alle til samme program. Der er benyttet ICOMs komité for dokumentasjon, CIDOCs "conceptual reference model" for å bygge opp relasjonene mellom feltene logisk og formelt. Da Pedersen (mfl.) i 2008 kom med *Standard for gjenstandskatalogisering* (også det en ABM-utviklingsskrift) var det et forsøk på å gi nasjonale retningslinjer til selve registreringsarbeidet.

I tillegg kan nevnes flere oppgaver som diskuterer anbefalinger ved katalogisering. Et godt eksempel er Brekkes *Fellessøk – er museene klare? Katalogisering av gjenstander ved norske kulturhistoriske museer* fra 2008, som beskriver den historiske utviklingen, strukturene bak valg og posisjon av felter, indeks og som konkluderer at det trenges samarbeid mellom museer for å forbedre samsøk i felles baser¹⁹.

I det følgende vil jeg presentere mine personlige refleksjoner fra arbeidet med å strukturere MiNM.no. En veiledning i problemfelter blir presentert i vedlegg 1.

4.2 Betegnelser

4.2.1 Deskriptive versus preskriptive termer; Betegnelse eller alternativ betegnelse?

Innenfor musikketnologi skilles det mellom *etiske* og *emiske* termer²⁰. Etisk er termen som blir brukt av et forskersamfunn og emisk den/de termer som brukes innenfor en brukerkultur. Mange ganger er dette det samme ordet.

- Emisk term: den term en bruker innenfor en brukerkultur vil kalle gjenstanden. Ulike brukere/brukerkulturer vil gi gjenstanden ulike navn, f.eks. et *husorgel* (fabrikk), *orgel* (kirkebesøker), *salmesykkel* (parodisk term, kanskje av ikke-kirkebesøkere). Emiske termer kan også kalles *deskriptive* termer.²¹
- Etisk term: den term det norske museumssamfunnet velger å gi en gjenstandstype for å underlette intern kommunikasjon, i eksemplet ovenfor *harmonium*. Termen er *preskriptiv* eller *normativ*.

---

¹⁸ St.meld. nr. 49 (2008-2009):9

¹⁹ Brekke 2008:15-38, samt også kommentarer fra noen norske museer om behandling av klassifikasjonsfelter Brekke 2008:56-67

²⁰ Nettl 2005 :228-229; Bohlman 1988:33-51

²¹ Bohlman 1988:44

Mest nærliggende er det å bruke feltene "Betegnelse" og "Alternativ betegnelse" for de to begrepsparene. Men hvor skal de preskriptive/deskriptive termene plasseres? Ved et første blick på Primus virker løsningen *preskriptiv* - "Betegnelse" og *deskriptiv* - "Alternativ betegnelse" å foretrekke. Men "Alternativ betegnelse" inneholder en kategori for fagbegrep "[FAG]" og i ABM-u *Standard for gjenstandskatalogisering* står "Betegnelsen skal være den allment brukte benevnelsen på gjenstanden"²² Alternativ betegnelse presenteres som: "Dialektord, synonymer, faguttrykk, slag og tidligere registrerte betegnelser. Disse kan bestå av flere ord"²³. Med andre ord gjenfinnes etisk - vitenskaplig term som Alternativ betegnelse. Betyr det at en likevel skal velge en deskriptiv term som kanskje noen gang er mer gjenkjennelig heller enn en (strikt) vitenskaplig eller faglig korrekt term?

De preskriptive, eller *normative* termene forandres over tid. For eksempel finnes det bordsformete strengeinstrumenter med pianohammermekanikk som en gang ble registrert som *Hammerklaver*, men der en i dag på norske museer bruker termen *Taffelpiano* uansett alder eller samtidsterm. Andre termer som tidligere kanskje var viktige blir med tiden mindre interessante som normative termer. Over tid kommer også grensen mellom preskriptive og deskriptive termer til å endres i takt med migrasjon og globalisering. For eksempel *Djembe*, *Didjerido* og *Bosoki* som for 20 år siden var noe eksotisk ting (og sikkert hadde blitt kalt *Tromme*, *Aborigintrumpet* eller *Gresk gitar*), men som nå blir brukt både av våre nye nordmenn og verdensmusikere. Betyr dette at behovet for faglige spesialtermer blir mindre med tiden og blir erstattet med beskrivende termer fra ulike brukerkulturer?

Museumssamfunnet er, spesielt innenfor det humanistiske feltet, ikke alltid enig om hvilken fagterm som skal brukes. Termene skiller seg fra språk til språk. F. eks bruker Ringve konsekvent termen "harmonium" for et orgelinstrument med tunger som lager lyden isteden for piper, mens mange andre museer bruker termen *Husorgel* eller *Orgel*.

På Ringve har det i de siste årene blitt satt et kriterium for termer i feltet Betegnelse om at de skulle ha en egen artikkel i online versjonen av Store Norsk Leksikon/Norsk Biografisk Leksikon (NBL)²⁴. Men det er ikke uproblematisk. Verden er i stadig forandring så listen må oppgraderes stadig, hvilket resulterer i at en "Alternativ betegnelse" plutselig blir "Betegnelse" den dagen instrumentet er beskrevet i NBL og dette krever en kontinuerlig oppgradering. Internasjonalt betraktet er det heller ikke alltid nødvendig å finne opp hjulet på nytt med en norsk term; for eksempel brukes *Nyckelharpa* i dag for den svenske tangentfelen, og *Saz* for et luttinstrument (vanlig i Tyrkia), uten at de begge er blitt gitt en konstruert norsk term.

Det foreligger også en risiko for å gi fagtermen tolkningsfortrinn og dermed skape en maktstruktur mellom Betegnelse (dominant) og Alternativ betegnelse (underordnet) Et hierarki skapes isteden for å la feltene representere to sider av samme mynt. Det bygges inn et analytisk nivå i betegnelsene. Noen gjenstandstyper har flere mer eller mindre ekvivalente termer som oftest er geografisk betinget: *Bukkehorn* = *Prillarhorn* etc. Hvis vi velger en av dem som normativ betegnelse har vi også gitt en dialekt, eller, i andre tilfeller, en språkform

---

²² Pedersen, Tove Wefald mfl. *Standard for gjenstandskatalogisering*. ABM-utviklings skrifter #48, 2008: 15

²³ Ibid. :16

²⁴ <http://www.snl.no>

fortrinn. Noen norske museer bruker bokmål, andre nynorsk og enkelte samisk som registreringspråk. Det skaper også behov for autoritetslister.

Skal det alltid føyes til et synonym, likevel om den kun er brukt av en gruppe mennesker, *sosiolekt* (*Fiolin-Fele*), i en annen tid "*histolekt*" (en term brukt for varianter over tid, av type *Piano-Fortepiano*) eller en *dialekt*, variasjon i en region, (*Langeleik-Langspill*)? Hvor går grensen for hva som skal en føyes til termer som ikke er knyttet til akkurat den gjenstanden? En må svare "ja" hvis en skal øke treffbildet for et søk etter selve gjenstandstypen, men "nei" hvis en ønsker at betegnelsene skal være knyttet til eksemplaret.

I noen museer snakkes det om å fjerne de preskriptive termene i tråd med å innta en mer dokumentasjonsrolle enn lærerrolle på museet.

4.2.2 Betegnelselister/-register

For å hjelpe ikke-fagpersoner i registrering av nye musikkinstrumenter i en museumsamling kan en lage en liste med forslag på termer som kan brukes. Det finns to mulige utgangspunkter: å lage en liste over gjenstander av samme kategori som allerede inngår i samlingen den dekker (*reell liste*) – en liste som vokser i takt med samlingen, eller for alle mulige gjenstandstyper i kategorien som KAN vise seg å innkomme i fremtiden (*ideell liste*), i dette tilfelle en tesaurus over alle tenkbare instrumenttyper. Å relatere betegnelsene med presiserte betegnelser og klassifikasjoner i en mer omfattende tesaurus benyttes også.

I prosjektet ble betegnelser i MiNM.no gjennomgått. For noen av instrumenttypene ble mer generelle synonymer lagt til i Alternativ betegnelse (av type *Taffelpiano*, *Harmonium*, og *Bukkehorn*) for å lette gjenfinning i tillegg til klassifisering og emneord.

Behovet for autoritetslister er tydelig når en i dag søker på Digitalt Museum. Ved et søk på Harmonium sees mange forskjeller. Noen museumssamlinger har "Harmonium" som presisert betegnelse, andre som alternativ betegnelse, en tredje som hovedbetegnelse. Flere har ikke termen med i det hele tatt! I noen tilfeller viser det seg også at anbefalinger i prosjektet av noen grunn ikke har blitt etterfulgt, eller ikke har gått frem.

Et problem med autoritetslister over kulturhistoriske gjenstander er at de blir stadig ufullstendige i takt med at virkeligheten forandres. Eller så retter listene seg til en begrenset del av feltet. Både Statens bibliotekstilsyn²⁵ med Emneordlister for musikkdokumenter og skandinaviske folkemusikkarkiv med programmet Fiol²⁶ (se nedenfor) viser eksempler på overgripende tesauri som har som ambisjon å dekke inn flest tenkbare varianter av en gjenstandstype/betegnelsestype i en spesifikk sosiokulturell gruppe av musikkinstrumenter (klassisk vestlige instrumenter respektive norske folkemusikkinstrumenter). Dermed er de begrenset i omfang hvis de ble appliserte i et primussammenheng.

Et spørsmål er hvor en struktur for betegnelser skal settes opp (i registreringene eller i søkemotoren)? Det førstnevnte er mer kontrollert og klassisk, mens det andre er litt mer anarkistisk (googlifisert). Fordelen med det andre er at hver og en som besøker DiMu kan selv lage disse relasjonssøk etter interesse og kunnskap.

²⁵ Statens bibliotekstilsyn *Emneord for Musikkdokument i EDB-kataloger 1993*

²⁶ <http://www.fiolmedia.com/index.html>

I prosjektet har Klassifikasjonskode 534.1-9 i praksis fungert som autoritetsliste på et grunnleggende nivå. Til alle registreringer er det anbefalt å knytte minst et alternativ. Dette vil grovsortere materialet, samt tvinger gjenstanden å høre til en liten, men kontrollert, gruppe termer.

4.2.3 Presisert betegnelse og andre felter i Primus klassifisering

Fra arbeidet med registreringsprosjektet MiNM fremgår klart at bruken av feltet "Presisert betegnelse" blir brukt på en meget variert måte (både i Primus og i tidligere WinRegimus). Ikke alle bruker feltet for gjenstandstypen musikkinstrumentet. Der de er brukt legger noen inn synonymer som også kunne plasseres på "Alternativ betegnelse". Andre plasserer selve instrumentnavnet på "Presisert betegnelse" mens som betegnelse blir brukt "Musikkinstrument". Den grad flere gjenstander av samme type får samme oppsett med klassifiseringstermer kalles innenfor biblioteksvitenskapen for *konsistens*²⁷. Forskjellen forklares som tidligere nevnt med ulike registreringspraksis ved museene, ubevisst inkonsekvens på grunn av lang tid mellom registreringer samt individuelle variasjoner. Likevel kan museets *fokus* avgjøre hvilket nivå en betegnelse havner på.

Et spørsmål er om feltet heller kunne erstattes med "Alternativ betegnelse" for å minske hierarkiseringen og dermed risikoen for generaliseringer i beskrivelsen av verden.

Egennavn, varemerke, modell er sjelden brukt på musikkinstrumenter i norske museumsregistreringer. Kategorisk sett fungerer de egentlig som presiserte alternative betegnelser (!). I registreringsinstruksjonen heter det at en tittel er "...gitt av objektets produsent eller tidligere eier/bruker..". Slike termer impliserer å bli sett som nok en stemme med en variant på navn, likestilt med dialektord, slang, eldre protokoll etc. Hvor skal en for eksempel plassere personlige navn på feler "Karlsprudnad" eller "the Messiah"?

4.3 Å klassifisere musikkinstrumenter

En viktig del av registreringen av en gjenstand er å *ordne den i forhold til andre deler av samlingen*. I en klassifisering ønsker man å separere og stille gjenstander i ulike klasser, der også kunnskap kan utvinnes gjennom å se på gjenstandens *posisjon* innenfor klassifiseringssystemet. Uansett om et system med uttalt hierarkisk struktur (med desimalsystem el. likn) eller et ikke hierarkisk system med referanser mellom gjenstandene impliseres et maktforhold.

Innenfor naturvitenskap finnes lange tradisjoner for særskilte og avgrensede hierarkiske systemer (f.eks botanikk, medisin etc.), men innenfor humaniora skaper systemer som dette raskt et problem i forhold til museumssamlinger. Når forskjellige utgangspunkter brukes i klassifiseringen utrustes gjenstanden oftest med flere ulike klasser (f. eks. et musikkinstrument får ulike posisjoner ut fra akustiske eller spilletekniske perspektiver). Dermed tenderer klassifiseringen å overgå til en emneordliste(!) (se 4.4.2)

I dag bruker norske museer med støtte av KKD oftest Outline of Cultural Material (OCM, eller bare "Outline" på norsk) for gjenstander. Pedersen nevner Outline som et autorisert system,

---

²⁷ Brekke 2008:72, sitert ur Lancaster 2003:70

mulig å bruke²⁸. Outline ligger også inne i Primus og ble tatt i bruk både i Norge og Sverige allerede på 1980-tallet.²⁹ For å stille dette system i relasjon til andre alternativer har jeg sett nærmere på de overordnede og heldekkende internasjonale klassifikasjonssystemene Dewey og Getty AAT. Men først presenteres noen vanlige musikkinstrumentspesifikke klassifikasjonssystemer.

4.3.1 Musikkvitenskapens vei mot Hornbostel/Sachs system

Når det gjelder musikkinstrumenter har det lenge vært etablert en oppdeling i fem hovedklasser: *blåse- strenge- membran-, elektrisk samt selvklingende instrumenter*. Det fantes og finnes også andre utgangspunkter. I Kina er det en lang tradisjon å dele opp musikkinstrumenter etter materialene de er laget av: skinn, stein, metall, leire, silke, tre, bambus, kalebass.

Innenfor musikkvitenskapen er organologi en av mange disipliner (historisk, teoretisk eller analytisk metode, arkivforskning, estetikk mm). Den moderne klassifikasjonen av musikkinstrumenter har røtter i Michael Praetorius Syntagma Musicum, del II *De organographia* fra 1618, der ulike grupper av musikkinstrumenter ble presentert i ord og bilde³⁰. Men det er viktig å notere at allerede under antikken ble musikkinstrumenter definert og delt opp i blåse- strenge- og slaginstrumenter. Kuriøst kan nevnes at tromme og trompet langt inn på 1600-tallet ikke ble sett på som musikkinstrument, men som signalverktøy; et tydelig eksempel på hvordan synet på musikkinstrumenter forandres over tid. Belgieren Victor-Charles Mahillon (1880-1922) laget en katalog med fire grupper: *autofoner, aerofoner, kordofoner og membranofoner*. Inndelingen var basert på akustiske prinsipper og inneholdt et hierarkisk system. Hornbostel/Sachs bygget i 1913-1914 videre på Mahillons system. Autofoner ble til Idiofon. Systemet ble mer detaljert, mer etnografisk material ble lagt til og et desimalsystem ble tilført, med innflytelse fra Dewey (se nedenfor). Francis Galpin og Nicolas Bessaraboff utviklet systemet og la til *Elektrofoner* som en egen klasse i 1937/1941.

fig. 7 Eksempel på Hornbostel/Sachs desimalsystem³¹

- 4 - en aerofon
- 42 - den vibrerende luften er innesluttet i instrumentet
- 423 - spillerens lepper forårsaker at luften vibrerer direkte (i motsetning til med et rør slik som en [klarinet](#) eller et kantblåseinstrument, slik som en [fløyte](#))
- 423.1 - spillerens lepper er den eneste måten å forandre instrumentets tonehøyde på (det vil si at det ikke har noen ventiler slik som en trompet)
- 423.12 - instrumentet er tubeformet, i motsetning til et [konkylie](#)-lignende instrument
- 423.121 - spilleren blåser inn i enden av tuben og ikke på siden av tuben
- 423.121.2 - tuben er bøyd eller foldet og ikke rett
- 423.121.22 - instrumentet har et [munnstykke](#)

²⁸ Pedersen 2008:17 En norsk versjon av er utgitt av ABM-utvikling (se nedenfor). Feltkatalogen fororder *Iconclass* for kunst, *Outline/Iconclass* for fotografi men ikke noe spesielt for gjenstander (Hylland 2002:35, 45)

²⁹ Brekke 2008:25

³⁰ Et stort plakatverk, *Sciagraphia*, ble publisert separat 1620, se Crookes kommentarer til Praetorius 1986

³¹ <http://no.wikipedia.org/wiki/Hornbostel-Sachs>

Det har gjennom årene blitt rettet ulike typer av kritikk mot tradisjonell instrument-systematikk. For eksempel mener kritiker at en streng på en måte også kan sees som en idiofon. Andre parametere enn de tradisjonelle har blitt presentert som utgangspunkter for inndeling - klanglige egenskaper som tonehøyde, flerstemmighet, dynamikk, tonestyrke, melodimulighet klangfarge osv. I senere år har spilleteknikk blitt et utfordrende utgangspunkt som leder forskeren i en deskriptiv retning på bekostning av en analytisk tolkende holdning³² : "Om vi ikke vet hvordan et instrument blir brukt hvordan kan vi da gi det et navn?"³³

En må gardere seg mot ideen om at et system kan være statisk og universelt, objektivt, logisk og koherent. Systemene ligger ikke innbygget i selve gjenstandene (og at menneskenes oppgave er å oppdage dette systemet). I dag ligger generelt en betoning på **instrumentelle systemer** – skapte av mennesker for å få svar på gitte spørsmål. F. eks var Hornbostel/ Sachs interessert av opphav, og brukte form på instrumenter som utgangspunkt i sin argumentasjon. Dette styrer måten å dele inn musikkinstrumenter på.³⁴

Databaser gir oss nye muligheter til å avhierarkisere klassifiseringssystemer, samt å sette flere kompletterende systemer side ved side. Tidligere tvang de manuelle katalogkortene brukerne inn i tenkingen på få utvalgte hierarkiske systemer.

4.3.2 Andre klassifikasjonssystemer for musikkinstrumenter

Mellom 2009-2011 driver 8 europeiske musikk museer prosjektet **Musical Instrument Museums Online - MIMO**³⁵. Målet er å publisere 45.000 bilder av gjenstander, 1800 audiofiler samt 300 videoklipp fra musikkinstrumenter i museenes samlinger på Europeana, planlagt mot slutten av 2011. En av søkeinngangene blir klassifikasjon. I løpet av 2011 blir en revidert versjon av Hornbostel/Sachs system publisert av MIMO, som vil bli veiledende for klassifisering av musikkinstrumenter innenfor Europeana. Den har de fem tradisjonelle klassene delt inn fra et akustisk perspektiv, med åtte undernivåer samt noen ekstra nivåer for spillemåte.

Det er en imponerende finfordeling av et materiale, som i høyeste grad er hensiktsmessig for spesialmuseer innenfor musikk. Det er også beundringsverdig at museer fra flere land og på flere språk klarer å samle seg om et felles system. Likevel må en stille spørsmålet om personale ved norske kulturhistoriske museer skal legge ressurser på en så detaljert klassifikasjon til nytte for andre perspektiver og/eller en kvantitativ registrering.

To systemer som ikke primært er klassifiseringstesaurus for gjenstandsmaterial, men for bibliotek respektive arkivmaterial (lydopptak) er **Emneord for musikkdokument** presentert

---

³² Kvifte 1989:passim

³³ Tellef Kvifte, sagt på nomenklaturkonferanse Ringve 2001

³⁴ Kvifte 1989:63-67

³⁵ Krouthén 2009:4 Associazione "Amici del Museo degli Strumenti Musicali", Firenze; Cité de la musique, Paris; Ethnologisches Museum, Staatliche Museen zu Berlin; Germanisches Nationalmuseum, Nürnberg; Horniman Museum, London; Koninklijk Museum voor Midden-Afrika, Tervuren; Museum für Musikinstrumente der Universität Leipzig; Musikmuseet, Stockholm; Muziekinstrumentenmuseum, Brussel; Università degli Studi di Firenze; University of Edinburgh. Se også <http://www.mimo-project.eu/>

og brukt av Statens bibliotekstilsyn samt **Fiol** innenfor norske og svenske folkmusikkarkivenes Arkivnettverk.

Det pågår i dag en oppgradering av Statens bibliotekstilsyn *Emneord for Musikkdokument i EDB-kataloger* (Oslo 1993) utført av Norsk musikkbiblioteksforening. Det er emneord for registrering av musikkdokument (lyd, noter, bøker), det vil si emneordslister for musikkinstrument og musikkjangrer. De er gjensidig knyttet til hverandre i en tesaurus med overordnede og underordnede termer samt synonymer i ekvivalensrelasjon og assosiative sidestilte termer. I systemet finnes de fem hovedgruppene fra Hornbostel/Sachs/Galpin.

Metoden å gi emneord til musikkdokumenter skiller seg fra metoden for gjenstander. Mens Biblioteksforeningen legger sammen sjangre (f. eks "Band, Jazzgruppe, klaverkvartett") og instrumenttype ("domra", "hammerklaver" osv) i samme liste er dette emneord respektive betegnelser fra et gjenstandsperspektiv. Materialet er delt inn i to grupper, en standardliste og en tilleggsliste.

Programmet *Fiol* ble utviklet på 1990-tallet på Universitetet i Oslo. Det har blitt utviklet en strikt hierarkisk autoritetsliste for folkemusikkinstrumenter i Norden. Den har, i tillegg til de fem tradisjonelle klassene, også klassen "uidentifiserte musikkinstrumenter", "Sequencer" "Vokal" samt "Øvrige instrumenter". De nytilkomne klassene mangler (nesten helt) undergrupper, mens de tradisjonale klassene oftest er delt opp i fire hierarkiske ledd. Systemet speiler dels tyngdepunktet på folkemusikkmaterial, til dels at materialet til stor del er audio-visuelt.

Av interesse er også det separate system som er utviklet for folkemusikkarkiv i Tanzania. De har samme hovedklasser (eksklusive "Sequencer"), men det er tilpasset de lokale forhold, med en fordypping i membraninstrumenter og selvklingende instrumenter.

På hjemmesiden til Musikmuseet i Stockholm (som også inngår i MIMO-prosjektet) inndeles musikkinstrumenter per i dag i kategorier med Hornbostel/Sachs kategorier – noen klasser også med underavdelninger, men også med "Folkelige instrument i Norden" som også er separert fra klassisk vestlig musikktradisjon. Oppdelingen ikke skal ses som forvaltningsmessig, men formidlingsmessig. Systemet skal bli skiftet til MIMOs klassifisering under 2011³⁶.

Tidligere ble et egenutviklet klassifikasjonssystem brukt på **Ringve**, med omtrent samme hovedklasser som i Outline (se nedenfor), som i tillegg til de fem klassene også har to fra spilleteknisk perspektiv, *klaverinstrumenter* og *mekaniske musikkinstrumenter* samt *spesielle instrumenter*. Ringve valgte ved overgang til Primus å harmonisere systemet helt til Outline og å plassere underavdelninger (som var en blanding av akustikk, form og spillemåte) til feltet "Emneord" (se vedlegg 1)³⁷.

4.3.3 Deweys desimalklassifikasjon

Deweys desimalklassifikasjon (DDK, også kalt Deweysystemet) ble skapt i 1876 av den amerikanske bibliotekarien Melvil Dewey (1851-1931). Det brukes av Nasjonalbiblioteket

³⁶ Muntlig melding fra Hans Riben, Musikmuseet, sept 2010

³⁷ Kjeldsberg 1981

samt de fleste norske bibliotek³⁸. Der er bøker om musikk delt inn på en litt annerledes måte, mer hierarkisk sett enn Hornbostel/Sachs eller de andre nordiske systemene.

780 står for *musikk* (til forskjell fra 770 *fotografi* eller 750 *malerkunst*), men neste nivå omfatter både musikkinstrumenter (*Tangentinstrumenter* 786, *Strykeinstrumenter* (sic!) 787, samt *Blåseinstrumenter* - 788) og andre musikkategorier (*Musikkteori* 781; *Vokalmusikk* 782; *Stemme* 783 og *Kammermusikk* 785). Fra et musikologisk synspunkt virker det litt uvanlig at både elektrofoner, idiofoner og membranofoner er plassert under *Tangentinstrumenter*. Dette gjenspeiler et stort tyngdepunkt mot vestlig kunst- og orkestermusikk (se liste i vedlegg 3a).

Forklaringen til forskjellen av hierarkisering til OCM kan man også finne i materialetypen. Klassifiseringen går på **innhold** i *litteratur*, ikke i **beskrivelsen** av selve gjenstanden *bok*.

4.3.4 Getty Art & Architecture Thesaurus

Getty Art & Architecture Thesaurus (Getty AAT)³⁹ bygger på omtrent samme system som Hornbostel/Sachs/Galpin, med fem hovedgrupper, men med tre prinsipielle forskjeller: 1) det tales om "sound" ikke om musikkinstrumenter (!) 2) materialet kan også deles opp i andre deler, f.eks musikkinstrumenter både fra akustiske prinsipper "sound devices by acoustical characteristics" eller fra funksjon "ceremonial sound devices" eller "Sound devices by function", 3) komponenter (instrumentdeler) og "Ambient sound makers" er andre kapitler (med høytalere, papirark osv). Poenget er at når det er mulig er de ulike grenene sammenlinket i en thesaurus: en tromme som ceremoniinstrument går også å finne under "membranofon" (se utdrag i Vedlegg 3b).

4.3.5 Outline of Cultural Material

Outline of Cultural Material (OCM) og har kommet i ulike utgaver. Utgaven fra 2004 har kun "534 Musical Instruments" som klasse eller kategori, uten underavdelinger. 534.1-9, (OCM:2004). Den norske oversettelsen fra 2001 (av originalversjonen fra 1982) gir noen flere underavdelinger til musikkinstrumenter:

Fig 8 Outline inndeling av musikkinstrumenter⁴⁰

- 534 Musikkinstrumenter
- 534.1 Slag-, rasle-, skrape- og knipseinstrumenter
- 534.2 Trommeinstrumenter
- 534.3 Strenginstrumenter
- 534.4 Blåseinstrumenter
- 534.5 Klaviaturinstrumenter
- 534.6 Mekaniske instrumenter
- 534.7 Elektroniske instrumenter
- 534.8 Yrkesspesialister, musikkinstrumenter
- 534.9 Spesielle instrumenter

---

³⁸ I denne undersøkelse er brukt en web-versjon av den 5. forkortede norske utgave, utgitt i 2002 av *Norsk komité for klassifisering og indeksering (NKKI)* <http://www.nb.no/baser/emner/>

³⁹ The Getty Art & architecture Thesaurus Online

⁴⁰ Gjertsen 2001:130f

Sammenlignet med Hornbostel/Sachs/Galpins system inneholder Outline tre klasser til: *klaverinstrumenter*, *mekaniske instrumenter* samt *spesielle instrumenter*. De utgår fra spilleteknikk, og ikke fra et akustisk perspektiv. Som følge av dette kan et klaver- eller mekanisk instrument også være et strenge- blåse, membran- eller elektronisk instrument (!) I tillegg finnes under samme klassenivå "534.8 Yrkesspesialister", hvilket i likhet med Deweys oppdeling blir et perspektivskifte mot andre gjenstander enn de som klinger, eller Getty AAT:s paradigmskifte.

Gjertsen la under kategorien "534.8 Yrkesspesialister", musikkinstrumenter til dels et femte nivå (to desimaler) med instrumentspesialister for hver og en av kategoriene 534.1-9 (f eks "534.85 Yrkesspesialister, klaviaturinstrumenter") dels et sjette nivå med noen konkrete instrumentbyggere ("534.831 Langleikbygger", "534.833 Fiolinmaker"; "534.834 Felemaker, hardingfele") tilpasset for norske forhold⁴¹.

På det internasjonale plan har Hollingsworth laget et forslag på utøkning av 533- og 534-kategoriene for å tilpasse dem for etnomusikologisk arbeid.⁴² Kun 534.1-4 er utdypet med et nivå (se vedlegg 3c).

Den store forskjellen til Hornbostel/Sachs-systemet er at alle mulige gjenstandstyper kan klassifiseres i Outline. Dermed er det gjeldende for kulturhistoriske museer, der musikkinstrumenter inngår som en del i samlingene. Musikkinstrumenter kan samtidig også klassifiseres ut fra helt andre innganger i tillegg til spilleteknikk og/eller hvordan lyden blir til da i relasjon til andre gjenstandstyper: material, funksjoner og bruk osv (se nedenfor 4.4.2.) Dette skaper bredde isteden for dyptgående klassifikasjon.

4.4 Emneord

4.4.1 Kontrollerte versus frie emneord

Et emneord skal muliggjøre for andre enn akkurat den som har registrert gjenstanden å gjenfinne den i en større katalog. Feltet ligger egentlig utenfor prosjektets rammer, men vil likevel bli kommentert, da slektskapet med *klassifikasjon* er nært.

Ifølge "Standard for gjenstandskatalogisering" er *emneord* en "kategorisk søkeinngang til den katalogiserte enheten. Emneordene gir gjenstanden emnetilhørighet, og plasserer gjenstanden i en større kontekst. Emneord kan bl.a. gjelde gjenstandstyper, operasjoner og aktiviteter, hendelser, grupper av mennesker, yrkesgrupper og plassering i tid og rom"⁴³. Pedersen foreslår i teksten at en skal stille en rekke spørsmål til gjenstanden, der svarene genererer hensiktsmessige emneord.

Det går å skille mellom *Frie emneord* og *kontrollerte emneord*. *Frie emneord* er nøkkelord og stikkord, som uten begrensninger kan legges til metadata for en gjenstand, enten av en registrator, eller, i det mest ekstreme fall av publikum. Det gir ubegrenset med muligheter til indeksering av et material. Samtidig styrer registratorens erfaringer og kompetanse hva som blir tilført registreringen.

---

⁴¹ Gjertsen 2001:131

⁴² Hollingsworth 1999

⁴³ Pedersen 2008:17

Det finnes ofte et ønske om å sette opp fellessystemer for emneord⁴⁴. *Kontrollerte emneordslister* forekommer på lokalt, nasjonalt og internasjonalt nivå. Den faktiske emneordslisten på en lokal primusbase fungerer oftest utmerket, men kan komme i konflikt med andre lister da basene kobles sammen. På nasjonalt nivå kan nevnes Humord – humanioratesaurusen i Bibsys, med en omfattende liste både med hierarkiske og sidestilte relasjoner⁴⁵. Eksempel på et internasjonalt fellessystem er MeSH (Medical Subject Headings) indeksering av abstracts for artikler innenfor medisinfaget.

Fordelene med kontrollerte emneordslister er at de gir konkrete søkeinn ganger samtidig som de eliminerer støy (skrivefeil og varianter). Men er det hensiktsmessig å hierarkisere humaniora, da virkeligheten blir så redusert?

NB! En emneordsliste for bilder/motiv er oftest mer konkret, da emneorden hører sammen med motivet på bildet. For gjenstanden stilles høyere krav på kjennskap med bruket av akkurat den gjenstanden. Det holder ikke å ha generell kjennskap om fenomenet.

4.4.2 Klassifikasjon versus Emneord

Som tidligere påpekt tenderer ofte en *klassifikasjon* å overgå i emneord da det betraktes fra ulike synsvinkler. For eksempel, et harmonium eid av en lokal menighet ville i Outline få klassifikasjonskoder 534.4 (Blåseinstrumenter) og 534.5 (Klaviaturinstrumenter) men kunne også være klassifisert med mange tilleggskoder for å sette gjenstanden i større kontekst (se fig XX):

Fig 9. Mulig klassifikasjon av Harmonium⁴⁶

- 533 Musikk
- 545 Fremføring av musikk på scenen
- 795 Kirkesamfunn og sekter
- 796 Religiøse seremonier og fester
- 352.9 Andre møbler - kirkeinventar
- 282.73 Lærarbeider (pga blåsebelg, m.m.)
- 326.6 Platebearbeiding (rørene inn i instrumentet)
- 322.4 Trearbeid: møbelfagene
- 353.6 Pyntegjenstander, løse
- 369 Livet i byer og bygder
- 545 Musikk- og teaterforestillinger
- 517 Fritidsaktiviteter
- 523 Hobbyer
- 527 Fridager og festdager
- 534.851 Orgelbygger
- 574 Fester og gjestebud
- 575 Foreninger
- 872 Skoleundervisning
- 365.7 Religion, offentlige fellesgoder
- 527.2 Kirkelige fridager og festdager
- 428 Donasjoner

Emneord er ikke knyttet til gjenstandstype men til funksjon, estetikk, symbolikk uavhengig av gjenstandens klassifikasjon.

---

⁴⁴ Pedersen 2008:11 men også argumenter for frie emneord ib:17

⁴⁵ [se](#) Almo 2009:100-106 Systemet brukes idag av UiO, UiB og UiTø

⁴⁶ Etter melding av Daniel W Papuga 2009

Over tid har gjenstander beveget seg fra en strikt hierarkisk struktur, som bærer arven fra encyklopedistenes oppdeling av verden, for eksempel Linnés botaniske seksualsystem, som separerer objektene fra hverandre og viser hvordan de er relatert til hverandre mot en flatere assosierende struktur, som vi møter i moderne søkemotorer. Det er en reise fra ekskluderende og separerende mot inkluderende og overlappende systemer.⁴⁷

Bruken av emneord versus klassifikasjon på norske museer varierer sterkt. En analyse av materialet samt en enklere søkning på Digitalt museum 01.11.2010 gir noen indikasjoner⁴⁸.

Jærmuseet, Maihaugen, Musea i Sogn og Fjordane og Akershusbasen bruker, så langt, ikke emneord for musikkinstrumenter, men vel "OU 534". Røros museum presenterer kun emneord (ikke klassifikasjon) i forbindelse med musikkinstrumenter på Digitalt museum. Trøndelag folkemuseum har annonsert at de ønsker å forlate Outline og utvikle emneordsfunksjonen isteden⁴⁹. Både Ringve og Norsk Folkemuseum bruker emneord sparsomt, mest som en fordykning av Hornbostel/Sachs klassifikasjon (se tidligere). Norsk Folkemuseum, Maihaugen, Hardanger folkemuseum mfl klassifiserer musikkinstrumenter ikke bare etter outlinekode "534". For eksempel brukte Hardanger folkemuseum "OU 32 – Bearbeiding av råmaterialer" og "OU 533 – interiør og dekorasjon" som klassifikasjon i tillegg til 534. De ulike brukene av klassifikasjonsfelter kan samtidig speile ulike prioriteringsordninger på museene.

En søkning på daværende Primusnett 28.03.2008 (Akershusmuseene, Norsk folkemuseum, Maihaugen, Randsfjordsmuseene, Ringve og Trøndelagsbasen) ga lignende antydninger. Et søk på "grammofon" på Norsk folkemuseum viste at den ble klassifisert iblant som "533 – musikk", iblant som "207 – Radio/TV; 216 – lydarkivering, samt 352 – Møbler og gulvbekledning, men ikke som "534". Ringve på sin side klassifiserte samme type av gjenstand som 534.9 – *øvrige instrumenter*, samt eldre grammofoner uten elektrisk forsterkning i tillegg som 534.6 *mekaniske instrumenter*! I grammofon-tilfellet gjenfinnes flere klassifikasjoner hos Norsk Folkemuseum. Ellers var det den gangen generelt 1 stk klassifikasjon per gjenstand.

På Maihaugen, som også da rendyrket klassifikasjonsfeltet foran emneord, fantes flere ulike klassifikasjoner av musikkinstrumenter. Noen vanlige var:

- 403 – Elektriske maskiner og utstyr ("Piano/Pianola")
- 353 – Innredning og interiørdekorasjon ("Piano" mm)
- 352 – Møbler og gulvbekledning ("Grammofonkabinett")
- 205 – Postvesen (Posthorn)

I Trøndelagsbasen (Rørosmuseets samling) brukes ikke konsekvent "534" for klassifikasjon. Der denne likevel var brukt (to lurere) var disse også klassifiserte som "233" (Gjeterdrift).

---

⁴⁷ Se for eksempel diskusjoner innenfor ICOM om "Universal heritage" fra 2007, om spenningsfelt mellom partikularisme og universalisme: at betydninger av gjenstander forandres. For eksempel Seong Eun Kim: "What these interventions of contemporary artists put forward is that the meanings of ethnographic collections are in flux, which, rather than simply express, constructively constitute and revise self-other relationships."

⁴⁸ Se også Brekke 2008:49-69 - en analyse av noen musers registreringspraksis

⁴⁹ Muntlig meddelt fra Arnstein Lund, 30.08.2005

Noterbart er at begge klassifikasjonene samtidig var satt opp som *emneord*, hvilket understreker tyngdepunktet mot emneord.

Et spørsmål er om det i museumsregistreringer er behov for en dyppløyende klassifikasjon som i detalj deler opp materialet, som for eksempel MIMO-systemet med en nøyaktig oppdeling av de ulike mulige akustiske prinsipper som deler inn ett materiale. Eller er det mer viktig å konsentrere på alternative inndelinger ut fra material, spilleteknikk, estetikk, symbolikk, funksjoner for musikkinstrumentene osv eller for den delen på kontekster på tvers av gjenstandstype? Geertz har formulert spenningsfeltet mellom å finfordele et material for å komme det innpå molekylnivå, med også å kunne se helheten og material i kontekst, et begrep han kaller *Thick description*. Han advarer forskeren mot å komme altfor nær objektene – nærperspektivet forblinder. Det er viktig å veksle mellom dybde og bredde.⁵⁰

Eller for å bruke den gamle indiske fortellingen om de blinde mennene som skulle beskrive en elefant⁵¹. Hver og en undersøkte ulike deler av dyret og kom frem til ulike konklusjoner om hva det var for vesen.

---

⁵⁰ Geertz 1973:5-6, 9-10. Geertz formulering var egentlig en kritikk mot strukturalismen som ønsker å gå dypere og dypere inn i oppdelingen av virkeligheten.

⁵¹ Siteret fra Bärmark 1984:9. Sitatet er hentet fra C. West Churchmann *The Systems Approach* New York 1977:28ff), men finnes i mange varianter fra ulike kulturer (se for eksempel http://en.wikipedia.org/wiki/Blind_men_and_an_elephant)

5 Veien videre – hvilke klassifikasjonsfelter, hvem lager?

Tidlig i prosjektet ble arbeidet mot å utvikle en musikkportal i DiMu. Det er nå lagt til side. Forslaget fikk kritikk av ABM-utvikling av administrative grunner. Det blir viktigere å utvikle KulturIT's arbeid med Digitalt Museum mot et mer brukerstyrt DiMu med *user tagging* med mer, hvilket muliggjør brukerstyrte avgrensninger av materialet. Hver og en, inklusive museets faglig ansatte kan da lage mapper over for eksempel musikkinstrumenter, alt fra egen definisjon og oppdagelse.

Det går å overføre diskusjonen om emiske/etiske betegnelser og klassifikasjon/emneordsproblematikken hit. Her gis en mulighet for å etablere ulike emiske klassifikasjoner, folksonomier⁵², m.a.o. den måten ulike grupper deler inn et material. Musikkinstrumentsjanger kan inndeles etter de i kapitel 4 beskrevne Dewey, Getty, Statens bibliotekstilsyn eller Fiol. Eller så kan hvem som helst dele inn de gjenstander som innhentes ved en søketreff for eksempel ut fra hvordan de er "katalogisert" på en *bensinstasjon*: Country&Western, Norsk, Danseband, Klassisk osv. eller, hvorfor ikke etter ungdommers oppdeling av ulike sjanger⁵³?

Andre tenkbare prosjekter kunne være å utvikle hyperlinker/interface mellom Outline / MIMO/ Dewey og andre relevante klassifikasjonssystemer. Der kommer ontologier som CIDOC CRM in i bildet.

Den primære rollen til CIDOC CRM er å muliggjøre utveksling og integrering av informasjon mellom uensartede museumsdatabaser. Den har til hensikt å beskrive semantiske sammenhenger slik at uensartet informasjon kan bli presentert sammen, enten lokalt eller fra flere forskjellige kilder.⁵⁴

Med den nye versjonen av DiMU som lanseres i skrivende stund, gis med de nye verktøyene for sosial tagging etc. en mulighet til forsknings- og dialogprosjekt med ulike brukergrupper vedrørende utvikling av slike folksonomier. Hit hører også folksonomier av alternative betegnelser. Kanskje er det på tide å skifte perspektiv på registreringsarbeidet og la brukeren delta i navnegivning og sortering? Tingen har ikke noen iboende mening men får mening hver gang de blir tolket. Det er en utopi å tro at det går å krystallisere en gjenstandssamling i en konsistent beskrivelse av virkeligheten. Eller for å sitere Michael Foucault:

Utopiene trøster: For selv om de ikke er virkeliggjort noe sted, folder de seg like fullt ut i et vidunderlig og blankt rom; de åpner opp for byer med enorme avenyer, overdådige beplantede parker, land hvor livet er lett – selv om adgangen til dem er kimærisk. *Heterotopiene* foruroliger, sikkert fordi de i hemmelighet underminerer språket, fordi de umuliggjør benevnelsen av dette og hint, fordi de slår i stykker fellesnavnene eller roter dem sammen, fordi de på forhånd ødelegger "syntaksen", og da ikke kun den som bygger opp setningene, men også den som er mindre tydelig, som "holder sammen" – side om side og vis-à-vis – ordene og tingene.⁵⁵

---

⁵² En term skapt av Thomas Vander Wal ca 2004 <http://vanderwal.net/folksonomy.html> Vedrørende musikk, se også Lamere 2008: 101–114

⁵³ Se for eksempel Lilliestam 2001

⁵⁴ Brekke 2008:22 se også Eggen 2007 og Doerr mfl 2007:51-56 samt CIDOC CRM Special Interest Group 2008

⁵⁵ Foucault 1996:10-11

Referanser

ABM-skrift #41, Statistikk for bibliotek og museum 2006. Oslo 2007

Almo, Marit og referansegruppe for EMNE. *Emnefelter, Retningslinjer* 2009

http://www.bibsys.no/files/pdf/handbok/emnefelter_handbok.pdf

Austarheim, Hilde Larsen og Holbek, Rune. *Vei i vellinga: Håndbok i dokumentasjon av museumsgjenstander*. ABM-skrift #5. ABM-Utvikling 2003

Bohlman, Philip V. *The Study of Folk Music in the Modern World*. Bloomington/Indianapolis 1988

Brekke, Marte. *Fellessøk – er museene klare? Katalogisering av gjenstander ved norske kulturhistoriske museer*. Masteroppgave ved Høgskolen i Oslo, Avdeling for journalistikk, bibliotek- og informasjonsfag, Oslo 2008

Bokmålsordboka og nynorskordboka <http://www.dokpro.uio.no/ordboksoek.html>

Bull, Francis, Eskeland, Arnold, Tandberg, Erik. *Gyldendals store konversasjonsleksikon IV* (3. utgave) København 1972

Bärmark, Jan (red). *Forskning om Forskning, eller konsten att beskriva en elefant*. Lund 1984

CIMCIM Newsletter XIII. *Towards a classification of musical instruments for the use of non-specialised museums* 1987

Doerr, M., Ore, C.-E. and Stead, S. (2007). The CIDOC Conceptual Reference Model - A New Standard for Knowledge Sharing. fra *Proceedings from ER '07: Tutorials, posters, panels and industrial contributions at the 26th International Conference on Conceptual Modeling* Vol. 83 2007

CIDOC CRM Special Interest Group, *Definition of the CIDOC Conceptual Reference Model*, [Initially produced by the ICOM/CIDOC Documentation Standards Group, Version 4.2.4, January 2008. [http://cidoc.ics.forth.gr/docs/cidoc_crm_version_4.2.4_March2008 .pdf](http://cidoc.ics.forth.gr/docs/cidoc_crm_version_4.2.4_March2008.pdf)

DEWEY Deweys desimalklassifikasjon, 5. forkortede norske utgave, utgitt i 2002 av *Norsk komité for klassifikasjon og indeksering (NKKI)* (<http://www.nb.no/baser/emner/>)

Eggen, Lars Gunnar. *Ontologibasert musikkmetadata*. Master oppgave i informatikk ved Institutt for datateknikk og informasjonsvitenskap, NTNU, Trondheim 2007.

<http://cidoc.ics.forth.gr/docs/masteroppgave.pdf>

Fiol database (<http://www.fiolmedia.com/index.html>)

Foucault, Michael. *Tingenes Orden. En arkeologisk undersøkelse av vitenskapene om mennesket*. Oversatt av Knut Ove Eliassen. Avertura Forlag, Oslo, 1996 [1966]

Galpin, Francis W. *A textbook of European musical instruments: their origin, history, and character*. Westport: Greenwood. 1976

Gausdal, Ranveig Låg. *Kulturarven til alle - digitalisering i abm-sektoren*. ABM-skrift #32. Oslo: ABM utvikling. 2006. <http://www.abm-utvikling.no/publisert/abm-skrift/abm-skrift-fulltekst/abm-skrift-32-kulturarven-til-alle.html>

Geertz, Clifford *The Interpretation of Cultures*. New York: Basic Books. 1973

The Getty Art & Architecture Thesaurus Online
<http://www.getty.edu/research/tools/vocabularies/aat/index.html>

Gjertsen, Karl Ragnar, Grimstved, Målfrid og Rugsveen, Magne. *Outline klassifikasjonssystem for museum og arkiv*, norsk oversettelse med utarbeidet findeling. Norsk museumsutvikling 4: 2001 [oversatt fra *Outline of Cultural Materials*, 5th Revised Edition, 1982, New Haven, Conn. USA] <http://www.abm-utvikling.no/publisert/tidligere-utgivelser/nmu4-2001.pdf>

Hollingsworth, Kenneth R. *Expanded ethnomusicology categories for the Outline of Cultural Materials*, from the [LinguaLinks Library](#), Version 3.5, published on CD-ROM by SIL International, 1999. [last modified: 21 March 1999]
<http://www.sil.org/LinguaLinks/Anthropology/ExpnddEthnmsclgyCtgrCtrlMtrls/ExpnddEthnmsclgyCtgrCtrlMtrls.htm>

Hornbostel, E. & Sachs, C.. "Classification of Musical Instruments". oversettelse av *Systematik der Musikinstrumente: Ein Versuch* (1914) ved Anthony Baines og Klaus Wachsmann. *Galpin Society Journal* (1961)

Hylland, Ole Marius (Red). *Feltkatalog for kunst- og kulturhistoriske museer*. NMU 3: 2002 (Norsk museumsutvikling 2002), <http://www.abm-utvikling.no/publisert/tidligere-utgivelser/nmu3-2002.pdf>

Kim, Seong Eun. *Ethnographic collections in the hands of contemporary artists: The Joachim Schmid Collection and Mrs Cook's Kete in the Pitt Rivers Museum*. Paper presented for the conference "The World Under One Roof: Past, Present, and Future Approaches to Universality in Ethnographic Museums", Vienna, Austria, August 19-24 2007.
http://icme.icom.museum/fileadmin/user_upload/pdf/2007/EunKimProof.pdf // <http://icme.icom.museum/index.php?id=27> [abstract]

Kjeldsberg, Peter Andreas. *Musikkinstrumenter ved Ringve museum* Trondheim: Ringve museums skrifter. (1976) 2. utgave 1981

Koren, Elisabeth. *Dokumentasjonspraksis ved museene: Undersøkelse av bruken av elektronisk programvare ved museene høsten 2004*. Rapport til ABM-utvikling. Oslo: ABM-utvikling. 2006.

Krouthén, Mats. *Musikkinstrumenter i norske museer - Registrering og revisjon av en gjenstandstype*, Prosjektrapport, Trondheim 2009. www.ringve.no

KulturIT. *Primus 5.5 Registreringsveiledning 1.0* [u.å.]
http://www.kulturit.no/attachments/045_regveilPrimus55.pdf

Kvifte, Tellef. *Instruments and the electronic age: toward a terminology for a unified description of playing technique*. Oslo: Solum. 1989

Lamere, Paul. Social Tagging And Music Information Retrieval, fra *Journal of New Music Research* **37** (2) 2008

Lancaster, F.W. *Indexing and abstracting in Theory and Practice*. 3 ed. Champaign: University of Illinois. 2003

Lilliestam, Lars. Ungdomar & musikk - Om 'fjortismusikk', 'gladpop' og 'hångelsoul', ur *Tvårsnitt* No 1 2001

Lindqvist, Cecilia. *Qin*. Stockholm: Albert Bonniers Förlag. 2006

Merriam, Alan P. *The Anthropology of Music*. NW Univ Press, 1987 (1964)

Murdock, George P. et al. *Outline of Cultural Materials*, FIFTH EDITION with modifications 2004, New Haven, Connecticut, USA http://www.yale.edu/hraf/Ocm_xml/newOcm.xml#530

Myers, Arnold, Cataloguing Standards for Instrument Collections, i *CIMCIM Newsletter* No. XIV, (1989) s.14-28 (<http://www.music.ed.ac.uk/euchmi/cimcim/itn/itnXIVc.html>)

Nettl, Bruno. *The study of ethnomusicology: thirty-one issues and concepts*. University of Illinois. 2005 (1983)

Ore, C-E & Rangsæter, O. *Sluttrapport for Museumsprosjektet 1998 – 2006*. 2007

Pedersen, Tove Wefald (m.fl). *Standard for gjenstandskatalogisering*. ABM-skrift #48. ABM-utvikling 2008

Praetorius, Michael. *Syntagma Musicum II: De Organographia Parts I and II*, translated and edited by David Z Crookes. Oxford Univ Press. 1986

Primus 5.5 – Registreringsveiledning 1.0
http://www.kulturit.no/attachments/045_regveilPrimus55.pdf

Quanten, Maarten. Musical Instrument Museum, Brussels. *MIMO Newsletter* No. 4
<http://www.mimo-project.eu/newsletter/mimo-newsletter-no-4>

Sachs, Curt. *The history of musical instruments*. (Oversatt av Dent) London. 1942

Spangen, Inger Cathrine [overs.]. *Katalogiseringsregler*, Oslo 1983

Statens bibliotekstilsyn. *Emneord for Musikkdokument i EDB-kataloger* Oslo 1993

Store Norske Leksikon <http://www.snl.no/.search?query=domra>

St.meld. nr. 24 (2008-2009) *Nasjonal strategi for digital bevaring og formidling av kulturarv*.
<http://www.regjeringen.no/pages/2176228/PDFS/STM200820090024000DDDPDFS.pdf>

St.meld. nr. 49 (2008-2009) *Framtidas museum. Forvaltning, forskning, formidling, fornying*.
<http://www.regjeringen.no/pages/2230188/PDFS/STM200820090049000DDDPDFS.pdf>

Strindberg, August. i *De Lycksaligas ö ur Svenska öden och äfventyr* (1882-91)
<http://runeberg.org/afventyr/page0382.html>

Vander Val, Thomas *Folksonomy* <http://vanderwal.net/folksonomy.html> [skapt 02.02.2007]

Wikipedia. *Hornbostel-Sachs*. 2010. <http://no.wikipedia.org/wiki/Hornbostel-Sachs>

Wikstrøm, Åse Mari, Nordsveen, Line, Dalen, Thea G. *Rapport fra registreringer i Primus gjort ved Ringve museum i Trondheim* Kulmi 3100, Kulturminnevernets teori og praksis. NTNU 2008.

Noen nettsteder:

<https://www.digitaltmuseum.no> [nov 2010]

<http://www.primusweb.no> [28.03.2008]

<http://www.europeana.eu/portal/> [nov 2010]

www.kulturiut.no/primus [nov 2010]

<http://www.mimo-project.eu/> [nov 2010]

<http://www.rockipedia.no/Default.aspx> - Rockheim, rockipedia [nov 2010]

<http://www.rockheim.no/mediateket/> -Rockheim, mediatek [nov 2010]

Vedlegg 1.

Klassifikasjonsfelter i Primus for musikkinstrumenter.

En veiledning i problematikk og forslag

Arbeidet med MiNM.no og registreringsprosjektet har vist at en betegnelse for et musikkinstrument alltid er forankret i tid og rom. Også faglige termer vil forandres over tid. Av den grunn er det vanskelig å gi direkte anbefalinger om hvilke termer som skal brukes ved registrering av gjenstander. Av samme grunn er det vanskelig å sette opp en tesaurus over betegnelser, klassifikasjoner eller emneord. Listene som det blir henvist til i teksten gjenspeiler samlinger i dag og er snarere empiriske enn ideelle. Her følger noen generelle rammeforslag for registrering i klassifikasjonsfelter i Primus.

Betegnelse

Ved nyregistrering av nyanskaffelser kan som betegnelse velges en av de emiske termene som giver/selger bruker om gjenstanden som en del av proveniendokumentasjonen. Hvis termen ikke er brukt fra før på eksisterende registreringer fra Ringves samlinger, publisert på i DigitaltMuseum kan det sjekkes med Ringve om eventuelt bruk av synonymer i "Alternativ betegnelse" for søkbarheten (oppgradering av reell autoritetsliste).

Hovedvekt bør ligge på at flere termer blir registrerte (emiske og etiske) og ikke på hvilken term som skal ha fortrinn i et hierarki. Det hierarkiske nivået mellom betegnelse og alternativ betegnelse bør dermed hvikes ut.

Ringve har i de siste årene i allmennhet brukt norske termer fra Cappelens musikkleksikon, Store Norske Leksikon mfl. Utgangspunktet har vært Standard for gjenstandskatalogisering ".. den allment brukte benevnelsen på gjenstanden"¹ Hensikten har været å tilpasse nivået til andre gjenstandskategorier for å inkludere ikke- spesialisten, samt for å opprette et norsk (bokmål) språkbruk i det feltet. Det følger per i dag prinsipper satt opp av Primus-registreringsveiledning, samt veiledninger fra ABM-utvikling (Vei i Vellinga, Registreringsprinsipper for gjenstander med mer). Ringve ønsker å gå fra det språklig strikte kriteriet i fremtiden, for å tilgodese et forandret samfunnssyn og søkeapparat.

Ringve har ikke satt opp noen fullstendig synonymordliste for termer eller autoritetsliste for søkemodus da mangfoldet av egennavn på musikkinstrumenter i verden nærmest er uutømmelig. Det vises dog til dagens eksisterende betegnelser på musikkinstrumenter tatt fra MiNM.no som en orientering (se vedlegg 4 Ordliste – NB! Også med stavfeil), dog uten forklarende data eller med bilde, samt fra den stadig voksende DiMu.

Når eldre registreringer redigeres og revideres kan betegnelser som skal endres flyttes til "Alternativ betegnelse" som en del av museets historikk. For eksempel kan eldre betegnelser som flyttes til Alternativ betegnelse markeres med [PROT]. Det er viktig at

---

¹ Pedersen, Tove Wefald mfl. *Standard for gjenstandskatalogisering*. ABM-utviklings skrifter #48, 2008: 15

Primusbasen ikke sensurerer noe av gjenstandens historikk, også den som hører til tiden som museumsgjenstand.

Anbefalinger i *Primus 5.5 Registreringsveiledning og Standard for gjenstandskatalogisering* kan noen ganger være vanskelige å følge. Noen gjenstander, spesielt blant idiofoner kan noteres både i entall/flertall da de ofte opptrer parvis som deler av samme gjenstand og blir ufunksjonelle som enkeltgjenstand, for eksempel *Bjelle/Bjeller, Cymbal/Cymbaler og Klokke/Klokker*. Alternativt kan entall-formen legges i Betegnelse og flertallsformen i Alternativ betegnelse. I noen tilfeller er det også vanskelig å unngå bruk av flere ord i Betegnelse, f. eks "Ess til fagott" (bøyd rør av metall mellom munnstykke og instrument) som ikke lar seg forklare med kun termen "Ess".

Språkformen i basen viser seg å være variert. Hvis språkformene blandes (for eksempel mellom folkelige (ofte nynorsk) og klassiske (bokmål) musikkinstrumenter blir tilsvarende betegnelse lagt til i Alternativ betegnelse.

Presisert betegnelse

Erfaringene med MiNM.no og Primus viser at Presisert betegnelse med fordel kan brukes på musikkinstrumenter i minst to tilfeller: for å angi *størrelse* og *attributt* til en annen gjenstand. Primusinstruksjonen forordrer at nivåene kobles til hverandre og i de siste versjonene av programmet er dette teknisk mulig.

Det er en fordel om oppdelingen er ekskluderende / klassifiserende og viser til enten eller. Samtidig skaper listen "unormaliteter" hvis musikkinstrument hører til flere særskilte presiserte betegnelser, for eksempel en klarinett med utbyttbar midtstykke for å alternere en A- og en B-klarinett. Hvilken skal da velges som hoved-term? "A-" eller "B-klarinett"?

Det er muligens ikke noe hinder i å plassere alle Presiserte betegnelser under "Alternativ betegnelse" for å unngå hierarkiseringer! De inkonsekvenser som MiNM.no og DiMu viser i dag i feltet *Presisert betegnelse* er i praksis uten betydning. Det kommer mer an på søkefunksjonene.

Fig. 10 Forslag på bruk av Presisert betegnelse for musikkinstrumenter

<u>Betegnelse</u>	<u>Presisert betegnelse</u>	<u>Presisert prinsipp</u>
Klarinett	Klarinett i A, B, C, Ess... ²	størrelse
Saksofon	Altsaksofon, Sopransaksofon	størrelse
Spilledåse	Platespilledåse, Sylinderspilledåse	størrelse
Kasse	Felekasse, Klarinettkasse	attributt
Kasse	Kasse til fiolin, Kasse til klarinett	attributt
Bue	Felebue, Cellobue ...	attributt

² Her blir det viktig å utvikle en autoritetsliste som både søker i "Essklarinett" og "Klarinett i ess" samt nedstående eksempler med "Kasse til fiolin" "Felekasse" samt "Fiolinkasse" osv

Alternativ betegnelse

Feltet er delvis behandlet under "Betegnelse". Alternative betegnelser kan med fordel noteres i katalogen. Fra et kontekstualiserende og dokumenterende perspektiv kan det være viktig å få med ulike språklige og dialektale versjoner. Per i dag brukes kodene FAG-faglig, PROT-eldre protokoll, DIAL-dialektalt ord, SLANG- slag eller sjargong, FRI- ikke kontrollert betegnelse for å spesifisere den alternative betegnelsestypen. En mulighet å presisere kilden tidsmessig og geografisk og dermed gjøre den faglig verifiserbar og kvalitetssikret er å angi kilde innenfor "[ ]" For eksempel, om harmonium: "Skoleorgel [Salgsprospekt, Isachsen & Renbjør, okt 1889]" eller "Husorgel [medd. Tronshaug 20.10.2009]. Kildene kan i tillegg legges til i feltet Referanser.

Hvis en ønsker å gå ett trinn videre kan dette kildehenvisnings-apparat brukes på ALLE betegnelser som legges inn, også på så kalt faglige termer.

Som en guide kan nevnes bruk av ulike typer av alternative betegnelser:

- **Annet språk.** Her skrives instrumentnavnet inn hvis det ikke er angitt som betegnelse: "Ti", "Fujara", "Pochette" (tilsv "Betegnelse": "Tverrfløyte", "Spaltefløyte", "Lommefiolin")
- **Alias:** Hit legges de faglige varianter som er knyttet til instrumentet. F. eks "Elektrisk piano" (Tilsv. "Betegnelse": "Elpiano"), Leirgjøk (Karfløyte i form av en fugl) kan som Alternativ betegnesle få "Karfløyte" og omvendt. Ocarina får også "Karfløyte" + "Leirgjøk" men ikke omvendt.
- **Varianter og dialekter** samt de varianter som kan knyttes direkte til selve gjenstanden: "Piv-i-røv-hest" til en "Leirgjøk". Viktig å her holde termer knuttet til eksemplaret og generelle typologiske termer fra hverandre!! Det bør for eksempel vises forsiktighet med å benytte "salmesykkel" til et harmonium hvis ikke det finnes belegg for det spesifikke instrumentet! Det er en utfordring å finne skillet mellom allmenn term og spesifikk term!
- **Engelsk:** Ringve bruker per i dag engelske tilsvarende navn for "Klarinett", "Pianospiller", "Reproduserende piano" og Autopiano". Det kan i forekommende tilfeller bygges ut på lang sikt for internasjonalt bruk.
- **Søkbarhet:** Betegnelser som "Concertina" og "Bandonion" kan dubleres med "trekkspill", eller omvendt, for å bli søkbare, et eksempel på et hierarkisk forhold som dermed får et ekvivalensforhold. Et tenkbart alternativ kunne være Betegnelse – Presisert betegnelse, men da tolker en et samband som ikke med nødvendighet finnes under alle premisser.

Klassifikasjon

På internasjonalt nivå er det en fordel å tilby innganger i søk på engelsk. Gjennomgang av eksisterende spesialsystemer for musikkinstrumenter til tross, ses fordeler med å bibeholde det påbegynte Outline of Cultural Material - systemet (en etablert norsk museumspraksis) for musikkinstrumenter, med formål å **dele inn** materialet i allerede etablerte kategorier (534.1-9)(se fig.XX). Det blir likevel ikke helt konsistent med kun én klasse per gjenstand,

tildels på grunn av Outline's struktur, tildels fordi det kan være ønskelig å klassifisere ut fra ulike perspektiver.

For klassen 534.5 (klaviaturinstrumenter) samt 534.6 (Mekaniske musikkinstrumenter) blir det da naturlig å føye til i tillegg enten 534.3 eller 534.4 (streng- respektive blåseinstrumenter). På tilsvarende måte blir Elektroakustiske instrumenter som Elgitar både 534.7 (Elektroniske instrumenter) og 534.3 (strenginstrumenter).

I de tilfeller et museum ønsker å finfordele materialet mer, henvendes de till MIMO's reviderte versjon av Hornbostel-Sachs /Galpin-systemet som er ventet å bli publisert høsten 2011. Også Hollingsworth sin fordypping i Outline for musikketnologisk materiale er et alternativ, men det finfordeler ikke alle hovedgruppene 534.5-9 (se avsnitt 4.3.5 samt vedlegg 3c).

Fig 11 Outline

– **aktuelle klassifikasjonskoder for musikkinstrumenter og beslektede gjenstander**

	Online rubrikk	Forklaring	Kommentar
534	Musikkinstrumenter		Instrumentdeler og tilbehør, ikke selvstendige musikkinstrumenter
534.1-9			Musikkinstrument samt essensielle delar av instrument, (felelokk, bratsjhals osv.)
534.1	Slag-, rasle-, skrape- og knipse-instrumenter	Selvklingende instrumenter	
534.2	Trommeinstrumenter	Membraninstrumenter	
534.3	Strenginstrumenter	Strenginstrumenter	
534.4	Blåseinstrumenter	Blåseinstrumenter	
534.5	Klaviaturinstrumenter	Klaviaturinstrumenter	Mekanikk på blåseinstrument hører til 534.4 NB! Stumpiano IKKE idiofon: lyden er ikke avsiktlig, eller (normalt) av betydning
534.6	Mekaniske instrumenter	Mekaniske instrumenter	Grense ved halvautomatiserte instrumenter, som sveivdrevne dreielirer (534.3) etc. Mekaniske Grammofoner, Fonografer (men ikke elektromagnetiske lydavspillere med pickup) samt Plater, Pianoruller og Stiftvalser hører hit.
534.7	Elektroniske instrumenter	Elektroniske instrumenter	Grense ved innspillings- og oppspillingsutstyr. Elektroakustiske instr flere klasser (Elgitar også 534.3).
534.8	(Yrkesspesialister)	(Verktøy, maskin osv.)	
534.9	Spesielle instrumenter	Øvrige musikkinstrumenter	Elektrisk grammofon, Miniatyrinstrument, Høytaler, leketøysinstrumenter
216	Lydarkivering	Lydarkivering, - gjengivelse	Båndopptaker, Grammofon, Kassettpiller, Mikrofon, ledning osv.
352.4	Oppbevaringsmøbler		Kasse, Hus, Eske, Etui, Futteral
207	Radio & Fjernsyn		
352	Møbler og gulvbekledning		Pianokrakk

Bruk av Outline muliggjør klassifisering på tvers av gjenstandstype. En kan føye til andre typer av klassifikasjoner dersom det gir økt forståelse for gjenstanden (se avsnitt 4.4.2.). En

klassifikasjonsmodell skal nødvendigvis ikke holde monopol på beskrivelse av virkeligheten. Flere perspektiver beriker forståelsen av hvordan mennesker oppfatter verden.

Det er viktig også å klassifisere *sekundære* musikkinstrumenter, det vil si gjenstander som er fabrikkert primært for bruk i en annen sammenheng, men som forekommer i en musikalsk kontekst (for eksempel skje eller turn-table). Det anbefales å kun bruke den klassifikasjonen på eksemplarer, og ikke på type³? Hvis perspektivet utvides nok et trinn, kan andre lydkilder som blir brukt i musikalske sammenheng også klassifiseres under 534.1-9, for eksempel bilhorn, kasserollelokk, pneumatisk bor, flyplan, tåkelur, mobiltelefon – alle med dokumentert bruk innenfor musikkfremføring. Definisjonen av et musikkinstrument forandres over tid...⁴

Emneord

Feltet Emneord lå utenfor rammen for prosjektet og arbeidet i MiNM.no. Likevel gis her noen forslag på hvordan en kan forholde seg til feltet da det er beslektet med og blir brukt nær feltet Klassifikasjon.

Akkurat som for alternative betegnelser er det viktig å stille spørsmål om et emneord skal være knyttet til gjenstanden eller til gjenstandstypen. En må være forsiktig med å tilskrive egenskaper og erfaringer til en spesifikk gjenstand gjennom å tilføye emneord som kanskje aldri har betydd noe for selve gjenstanden. For eksempel om emneord skal legges til en *hardingfele*. Er det riktig å tilføye *bryllup*? Ofte ble hardingfeler brukt i bryllup, men akkurat denne fele har aldri være nær en rituell festlighet i det hele tatt! I et registreringskurs for masterprogrammet i Kulturforvaltning høsten 2008 ble det notert av noen studenter vedrørende emneordsvalg til radio: *Man kan være fristet til å knytte ordet "statussymbol" til en radio, men dette vil være etisk ukorrekt, selv om den kan ha vært anskaffet som et statussymbol i utgangspunktet. Dersom vi ikke har slik informasjon fra sikre kilder, bør vi være svært forsiktige med å knytte verdiladde begreper til radioen. Dette gjør seg spesielt gjeldende når gjenstanden skal legges ut på PrimusWeb til allmenn beskuelse.*⁵

Som referanse kan gis bruken av Emneord i Ringves digitale katalog per idag - et relativt utviklet felt. Der blir per i dag brukt tre forskjellige registreringsmetoder:

1. Musikkinstrumenter blir tildelt emneord som kommer av en klassifiserende liste utviklet fra Ringves eget eldre klassifiseringssystem⁶. Tilbehør til musikkinstrumenter og instrumentdeler kommer i tillegg. NB! Emneordslisten gjør ikke krav på å være komplett (Se fig XX)
2. Noen gjenstandstyper innenfor musikkinstrumentsfæren har blitt tilfelt en fast emneordsliste (se Fig XXX).
3. Øvrige gjenstander i Ringves katalog følger frie emneordslister.

³ Diskusjonen risikerer å så tilbake på andre så kalte "primære musikkinstrumenter". Er et piano som ikke noen gang har vært i bruk likevel et musikkinstrument?

⁴ Se videre Krouthén 2009:5 og diskusjon omkring hvordan å definere et musikkinstrument

⁵ Wikstrøm mfl 2008:11

⁶ Se Kjeldsberg 1981. Da Ringve konverterte fra Vega til Primus i 2006 ble inndelingen anbefalt å legges under "Emneord". Med en mer utviklet søkefunksjon, fr.a. i Digitalt Museum, mener jeg at de fra en KATEGORISK synspunkt heller hører hjemme under "Alternativ betegnelse". Inntil videre bør de likevel av praktisk grunn stå kvar under Emneord.

Fig 12. Emneordliste – relatert til Klassifikasjon i Outline⁷. Ringves praksis

(Outline)	EMNEORD	Eksempel/forklaring
534		
	Musikkinstrument	
	Musikkinstrumenttilbehør	Pianokrakk, felekasse
	Instrumenttilbehør	D:o
	Musikkinstrumentverksted	Strengvinde,
	Instrumentverksted	D:o
	Verksted	D:o
	Instrumentdel	Bue
534.1	(Idiofon)	
	Slagidiofon	Marimba
	Skrapeinstrument	Skraiper, skorrofele
	Rasleinstrument	Maracas, klokke
	Knipseidiofon	Tommelpiano
	Blåseidiofon	Hurre
	Friksjonsidiofon	Glassinstrument
534.2	(Membraninstrument)	
	Enfellstromme	Congas, pauke
	Tofellstromme	Slåttetromme
	Rammetromme	Quilaun
	Friksjonstromme	Rommelpot
534.3	(Strenginstrument)	
	Strenginstrument som anslås	Hakkebrett
	Strenginstrument som blåses	Vindharpe
	Klimpreinstrument	Strenginstrument som knipses Innbegriper gruppene citer, harpe, lyre, lutt, gitar osv
	Strykeinstrument	Innbegriper gruppene, fiolininstrumenter, understrengsfioliner, tangentfele, strykelyre osv
534.4	(Blåseinstrument)	
	Kantfløyte	Blåses på kanten
	Spaltefløyte	Blokkfløyte, seljefløyte
	Tverrfløyte	Piccolo
	Blåseinstrument med dobbel rørblad	Obo
	Blåseinstrument med enkelt rørblad	Klarinett
	Fritungeinstrument	Munnharmonika
	Kjelemunnstykke	Trompet, lur, horn
	Membraninstrumenter	Sildenyne, kam
	Sekkepipe	Gaida
		[ukjent lydproduksjonsmåte], eller Ropert etc
534.5	Klaverinstrument	
	Fritungeinstrument Fritunge	Trekkspill, harmonium
	Klaverinstrument som anslås	Piano
	Klaverinstrument som knipses	Cembalo
	Klaverinstrument som strykes	Fiolinpiano [sjeldent]
	Orgel, Pipeorgel, Kirkeorgel	Orgel med piper
534.6	Mekanisk instrument	
	Lydgjengivelse	Grammofon, Fonograf, Grammofonplate osv.
	Spilledåse	Lirekasse, spilledåse

⁷ Sortert etter outlineklasser for å guide registrator til å enklere finne adekvate emneord. Jeg er bevisst om at systemet til mangt og meget ligner en ufullstendig klassifikasjon!

534.7	Elektronmusikkinstrument	Synthesizer, Soloton osv.
	Analog synthesizer	
	Digital synthesizer	
	Sampler	
	Elektroakustisk instrument	Elgitar
	Elektromekanisk instrument	Hammondorgel
	Lydgjengivelse	Høytaler
534.9	Øvrige musikkinstrumenter	
534.9// 524 ⁸	Leketøysinstrument	Plasttrompet for barn
	Miniatyrinstrument	Små modeller

Fig 13 Forsøk på moen faste emneordslister for en gjenstandstype (Ringve museum 2009)

Betegnelse: **Grammofon**
Klassifikasjon 534.6 - Mekaniske instrumenter [hvis elektrisk: 534.7]
216 - Lydarkivering
Alternativ betegnelse Platespiller
Emneord Mekanisk musikkinstrument
Underholdning
Lydavspilling
Lydformidling
Teknologi
Populærkultur

Betegnelse: **Radio**
Emneord Lydavspilling
Lydformidling
Underholdning
Teknologi
Informasjonsmedium
Kringkasting
(Møbler)

Betegnelse: **Båndopptaker**
Emneord: Lydinnspilling
Kommunikasjon
Stemmeoverføring
(Møbler)

Betegnelse: **Mikrofon**
Lydinnspilling
Kommunikasjon
Stemmeoverføring

Parentes: valgfri

---

⁸ 524 = leketøy

Vedlegg 2a

MoN - Samarbeidspartnere

Arbeidsgruppe

Mats Krouthén, Ringve - prosjektleder

Daniel Winfree Papuga, Ringve - prosjektmedarbeider

Lars Gunnar Eggen, Rockheim – Utvikling av MiNM.no

Deltakende museer, arbeidsseminar 21.-22.04.2009

Finn Rønning . Bø museum / Telemark Museum

Stein Villa - Mjøsmuseet

Odd Williamsen - Nordmøre museum

Frank Rolland - Hardanger Folkemuseum

Maren H Kverness - Nordøsterdalsmuseet

Hans Olav Gorset - Norges Musikkhøyskole

Frode Weium - Norsk Teknisk Museum

Jan Lislien - Kunstnerdalen Kulturmuseum

Elisabeth Kværne - Valdres Folkemuseum

Faglige innspill, arbeidsseminar 21.-22.04.2009

Bjørn Aksdal - Rådet for folkemusikk og folkedans

Kjell Bitustøyl- Bø i Felemark

Atle Lien Jensen – Fylkesmusiker Hedmark

Per Gudmundson – Folkmusikens hus, Sverige

Tellef Kvifte – Institutt for musikk, UiO

Ola Kai Ledang – Institutt for musikk, NTNU

Ruth Anne Moen - Ryfylkemuseet

Vedlegg 2b

Musikkinstrumenter i norske museer (MiNM)

Leverandørmuseer

Museum	registr.
Akershusmuseet	97
Aust-Agder kulturhistoriske senter	67
Bergen Museum	385
Bymuseet i Bergen	36
Dalane Folkemuseum	40
Domkirkeodden	47
Drammens museum	64
Eidsvoll1814	1
Eiker og Lågendalen museum	27
Forsvarsmuseet	388
Fredrikstad Museum	9
Fylkesarkivet i Sogn og Fjordane	1
Glomdalsmuseet	110
Grimstad Bys Museer	9
Halden Historiske Samlinger	49
Hallingdal museum	59
Hardanger folkemuseum (Hardanger og Voss museum)	189
Haugalandmuseene	54
Helgeland Museum	23
Hringariki	15
Jærmuseet	54
Kunstmuseene i Bergen	9
Kunstnerdalen kulturmuseum	48
Kystmuseet (Museene i Sør-Trøndelag)	4
Maihaugen	155
Marinemuseet (Forsvarsmuseet)	13
Mjøsmuseet	64
Musea i Sogn og Fjordane	119
Museene for kystkultur og gjenreising i Finnmark	2
Museet Midt	15
Museum Nord	8
Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design	4
Nordenfjeldske kunstindustrimuseum	12
Nordmøre museum	73
Nord-Troms Museum	23
Nordøsterdalsmuseet	96

Museum	registr.
Norges musikkhøgskole	457
Norsk Folkemuseum	521
Norsk Industriarbeidermuseum	28
Norsk Skogmuseum	1
Norsk Teknisk Museum	66
NTNU Vitenskapsmuseet	29
Oslo Museum	22
Randsfjordmuseene	69
Ringve Museum (Museene i Sør-Trøndelag)	1692
Rockheim (Museene i Sør-Trøndelag)	12
Romsdalsmuseet	61
Rustkammeret (Forsvarets Museer)	49
Ryfylkemuseet	5
Rørosmuseet	11
Setesdalmuseet	53
Stavanger museum	45
Stiklestad Nasjonale Kultursenter	20
Sunnhordaland Museum	15
Sunnmøre Museum	31
Sør-Troms Museum	39
Telemark Museum	120
Tromsø Museum - Universitetsmuseet	14
Trøndelag folkemuseum (Museene i Sør-Trøndelag)	68
Valdresmusea	138
Varanger Museum	8
Vest-Agder-museet	44
Vestfoldmuseene	48
Østfoldmuseet	70

Emneregister til Deweys desimalklassifikasjon (DDK4)

<http://www.nb.no/baser/emner/>

780 Musikk

- 781 Musikkteori
- 782 Sang, Vokalmusikk
- 783 Stemmen : Sang
- 785 Kammermusikk
- 786 Tangentinstrumenter
- 787 Strykeinstrumenter
- 788 Blåseinstrumenter

786 Tangentinstrumenter

- 786.2 Flygler
  - Pianoer
- 786.3 Klavikorder
- 786.4 Cembaloer
- 786.5 Orgelmusikk
  - Orgler
- 786.59 Hammondorgler
- 786.74 Elektronisk musikk
  - Synthesizer
- 786.75 Lydbånd : Musikk
- 786.76 Elektroniske instrumenter
  - 786.8 Slagverksinstrumenter
- 786.84 Cymbaler
- 786.88 Bjeller
  - Klokker : Slaginstrumenter
  - Munnharper
- 786.9 Trommer : Oversiktsverker
- 786.93 Pauker
- 786.94 Sylindriske trommer
- 786.95 Basstrommer
  - Rammetrommer
- 786.97 Friksjonstrommer

787 Strykeinstrumenter

- 787.2 Fioliner
- 787.3 Bratsjer
- 787.4 Celloer
- 787.5 Kontrabasser
- 787.6 Hardingfeler
- 787.62 Gamber
- 787.7 Plekterinstrumenter
- 787.75 Langeleiker
- 787.82 Mandoliner
- 787.85 Balalaikaer
- 787.88 Banjoer
  - 787.9 Harper
- 787.94 Vinkelharper
- 787.95 Rammeharper

788 blåseinstrumenter

- 788 Blåseinstrumenter
  - 788.2 Oversiktsverker
  - 788.3 Fløyter
  - 788.35 Blikkfløyter
  - 788.36 Blokkfløyter
  - 788.365 Altblokkfløyter
  - 788.37 Panfløyter
  - 788.4 Rørbladinstrumenter
  - 788.5 Dobbelte rørbladinstrumenter
  - 788.52 Oboer
  - 788.58 Fagotter
  - 788.6 Enkle rørbladinstrumenter
  - 788.62 Klarinetter
  - 788.65 Bassklarinetter
  - 788.7 Saxofoner
  - 788.73 Altsaxofoner
  - 788.8 Fritungeinstrumenter
  - 788.82 Munnspill
  - 788.86 Trekkspill
  - 788.9 Messingblåseinstrumenter
  - 788.92 Trompeter
  - 788.96 Kornetter
  - 788.974 Althorn
    - Baryton (instrument)
  - 788.98 Tubaer

Vedlegg 3b Getty Art & Architecture Thesaurus

<http://www.getty.edu/vow/AATHierarchy?find=instrument&logic=AND&note=&page=1&subjectid=300041619>
[26.11.2010]

Om "Sound" (noen eksempler)

Sound devices

- ..... ceremonial sound devices
- ..... atumpans [N]
- ..... bembes (double-headed drums) [N]
- ..... dotaku [N]
- ..... double gongs [N]
- ..... kakakis [N]
- ..... <sound device components> [N]
- ..... <aerophone components>
- ..... <chordophone components>
- ..... <keyboard instrument components>
- ..... keys (sound device components)
- ..... mirlitons
- ..... mutes (sound device components)
- ..... pedals
- ..... <percussion instrument components>
- ..... resonators
- ..... turntables (sound device component)
- ..... <sound devices by acoustical characteristics>
- ..... aerophones
- ..... chordophones
- ..... electrophones
- ..... idiophones
- ..... membranophones
- ..... <sound devices by function>
- ..... <ambient sound makers>
- ..... blank cartridges [N]
- ..... headphones
- ..... loudspeakers
- ..... metronomes
- ..... musical instruments
- ..... noisemakers
- ..... optophones
- ..... <sound signaling devices>
- ..... <tuning devices>
- ..... <sound modifying devices>
- ..... kazoos
- ..... megaphones
- ..... onion flutes
- ..... voice disguisers

Vedlegg 3c

Expanded ethnomusicology categories for the Outline of Cultural Materials

Hollingsworth 1999

534.1 Selvklingende instrumenter (Idiofoner)

- [534i1: Struck together \(concussion\)](#)
- [534i2: Struck](#)
- [534i3: Rubbed](#)
- [534i4: Scraped](#)
- [534i5: Stamped](#)
- [534i6: Shaken](#)
- [534i7: Plucked](#)

534.2 Membraninstrumenter (Membranofoner)

- [534m1: Cylindrical drum](#)
- [534m2: Conical drum](#)
- [534m3: Barrel drum](#)
- [534m4: Hourglass drum](#)
- [534m5: Goblet drum](#)
- [534m6: Footed drum](#)
- [534m7: Long drum](#)
- [534m8: Kettle or pot drum](#)
- [534m9: Frame drum](#)
- [534m10: Friction drum](#)
- [534m11: Mirliton/kazoo](#)

534.3 Strenginstrumenter (Kordokonfer)

- [534m1: Cylindrical drum](#)
- [534m2: Conical drum](#)
- [534m3: Barrel drum](#)
- [534m4: Hourglass drum](#)
- [534m5: Goblet drum](#)
- [534m6: Footed drum](#)
- [534m7: Long drum](#)
- [534m8: Kettle or pot drum](#)
- [534m9: Frame drum](#)
- [534m10: Friction drum](#)
- [534m11: Mirliton/kazoo](#)

534.4 Blåseinstrumenter (Aerofoner)

- [534a1: End-blown flute](#)
- [534a2: Side-blown flute](#)
- [534a3: Nose flute](#)
- [534a4: Globular flute](#)
- [534a5: Multiple flutes](#)
- [534a6: Panpipes](#)
- [534a7: Whistle mouthpiece](#)
- [534a8: Single reed](#)
- [534a9: Double reed](#)
- [534a10: Air chamber](#)
- [534a11: Lip vibrated \(trumpet or horn\)](#)
- [534a12: Free aerophone](#)

Vedlegg 4**Ordliste over betegnelser / Presiserte betegnelser / alternative betegnelser i MiNM.no**

Av Daniel W Papuga 02.11.2009/ Mats Krouthén 23.03.2009

Musikkinstrument [øvrig] 534	Alt. Klass.	Musikkinstrument [øvrig] 534	Alt. Klass.
Boge		Tabeller og noteskala	
Bue		Tabeller til salmodikon	
Bue til Cello		Trekkspillkoffert	
Bue til fiolin		Trekkspillskoffert	
Bue til hardingfele		Trommestikke	
Bue til salmodikon		Trommestikker	
Citerkasse		Zitherkuffert	
Citerkoffert			
Etui til Fløyte			
Fele m/ kasse			
Feleboge			
Felebue			
Felekasse			
Felekasse; Skrin			
Feleskrin			
Felstokk			
Fiolin m/kasse			
Fiolinboge			
Fiolinbue			
Fiolinbue [PROT]			
Fiolinetui			
Fiolinkasse			
Gitarpose			
Harpikseske			
Hus til munnharpe			
Instrument			
Instrument [musikk-?]			
Instrument [PROT]			
Kasse til akkordcither			
Kasse til fiolin			
Kasse til hardingfele			
Kasse til klaviaturcither			
Klaviatur-duk			
Køller til klokkespill			
Køller til signaltromme			
Munnharpeskrin			
Munnharpe-etui			
Munnharpeskrin			
Musikkinstrument			
Notblad til klaviaturcither			
Notelist [PROT]			
Notepult			
Notepult, «fluktstol»			
Noter til salmodikon			
Notestativ			
Oregelkrakk			
Orgelkrakk			
Pianokrakk			
Salmodikonboge [PROT]			
Salmodikonbue			
Salmodikonkasse			
skrin (b)			
Skrin til fele			
Skrin til grammofon[Katalogkort]Polyfon[Varemerke]			
Skrin til munnharpe			
Skulderpute			
Stativ til pauke			
Strengheetui			
Tabell til salmodikon			
Tabeller			

Idiofoner 534.1	Alt. Klass.	Idiofoner 534.1	Alt. Klass.
Angklung		Munnharpe med skrin	534
Ankelklokker		Munnharpe med stativ	534
Balafon		Munnharpe#?	534
Bambusklapper		native piano	
Bambus-skrape		native piano med kalabas som resonansbunn	
Bjelde [PROT]; Bronsebjelle [FAG]		Rangle	
Bjelde [PROT]; Bronseklokke [FAG]		Rasle	
Bjelle		Rasleinstrument	
Bjeller		Rassel	
Bjeller-ikke sett		Sauebjelle	
Bogtrebjelle		Skorrofele	
Bombass	534.2/534.3	Skralle	
Bronseklokke [FAG]		Skrapeidiofon	
Brummer		Skraper	
Cymbal		Slagidiofon	
Cymbaler		Slagidiofon?	
Dobbelklokke		Smellstikke	
Dobbelrassel		Smellstikker	
Dombjelle		Snorlebein	
Dombjellekrans		Snurrebass	
Dombjeller		Splitt-bjelle	
Dørbjelle		Splittromme	
Elefantbjelle		Stangerassel	
Eolsklokke		Tempelbjelle	
Fingercymbaler		Tommelfingerpiano	
Flexatone		Tommelpiano	
Fotriangle		Triangel	
Fotrassel		Xylofon	
Fugleskremsel, eolsklokke [PROT]		Xylofon [PROT]	
Glassinstrument			
Gong			
Gårdsklokke			
Hurre			
Idiofon			
Kalebasrassel			
kastanjette			
Kastanjetter			
Kirkeklokke			
Klakkebjødla [PROT]			
Klokke			
Klokke [FAG]			
Klokke-pæreformet cister			
Klokker			
Klokkespill			
Knallfrosk			
Kolben til en liten messekllokke [PROT]			
Kolv til en liten messekllokke			
Kråkemål, skralle			
Kråkesmelle			
Kubjelle			
Kubjellekrans			
Kurvassel			
Lyreklokkespill			
Maracas			
Marimba			
Messingklokke [FAG]			
Mundharpe[PROT]]			
Munnharpe			
Munnharpe m/ skrin			
Munnharpe m/etui/skrin	534		

Membranofoner 534.2	Alt. Klass.	Kordofoner 534.3	Alt. Klass.
Afrikansk tromme		"Byharpe"	
Branntromme		"Røinis fela"; Trondefele	
Deler til tromme		Akkordciter	
Djembe		Akkordciter [FAG]; Harpeleik [PROT]	
Dobbeltromme		Akkordcither med kasse	534
Friksjonstromme		Autoharpe	
Krigstromme		Automatisk citer	534.6
Krigstromme [PROT]		Balalaika	
Lagga; Tønne		Banjo	
Militærtromme [FAG]		Barnegitar	
Pauke		Bassalmodikon [PROT]	
Rammetromme		Berimbau	
Runebomme		Biwa	
Sarg [PROT]		Boge m/strenger	
Skarptromme		Bordharpe	
Skarptromme [FAG]		Bordklokke	
Skarptromme; Liten messingtromme		Bouzouki	
Skinneif		Bratsj	
Slagverk til orkester [PROT]; Signaltrommer [F. 534.1		Brettciter	
Slagverk [FAG]		Bukkehorn	
Slåttertromme [FAG]; Militærtromme [FAG]		Bunn til hardingfele	
Stortromme		Båtsmannsfløyte	
Tamburin	534.1	Cello	
Tamburtromme		Cello med trekk	
Tamburtromme med en stikke	534	Chello [PROT]	
Tamburtromme med stikker	534	Cister	
Tamburtromme; Messingtromme		Citar [PROT]	
Timeglasstromme		Citer	
Tromme		Citer [FAG]	
Tromme med trommestikker	534	Citer [FAG]; Barne-zitter med 3 tabeller [PROT]	
Trommesett		Citer m/ kasse og tilbehør	534
Trommeskinn		Citer med stemmenøkkel	
		Cithar [PROT]	
		Cither	
		Citter	
		Dirigentfiolin[PROT]; Pochette[FAG]; Lommefiolin[FAG];	
		Diva [PROT]; Korthalslutt [FAG]	
		Domra	
		Dørciter	
		Elbass	534.7
		Elgitar	534.7
		Emne til bunn til hardingfele	
		Fela [PROT];	
		Fela med bue [PROT]	534
		Fele	
		Fele [FAG]	
		Fele [PROT]	
		Fele [PROT]; Vanlig Flatfele [PROT]	
		Fele m/skrin	534
		Fele med boge [PROT]	534
		Fele med bue	534
		Fele/Usikkert om det er ei hardingfele eller fiolin.[PROT]	
		Felesalmodikon [PROT]	
		Fingerbrett til salmodikon	
		Fiolin	
		Fiolin [FAG]	
		Fiolin [PROT]	
		Fiolin i kasse	534
		Fiolin m/ bue	534
		Fiolin m/ kasse og bue	534
		Fiolin med 2 buer og kasse	534
		Fiolin med bue	534
		Fiolin med bue og kasse	534
		Fiolin med kasse og bue	534

Kordofoner 534.3	Alt. Klass.	Kordofoner 534.3	Alt. Klass.
Fiolin og bue med kasse	534	Lutt	
Fiolinbunn [FAG]		Luttinstrument	
Fiolininstrument		Lyre	
Fiolinpiano	534.5	Lyregitar	
Flatfele [FAG]		Lyreinstrument	
Flatfele [FAG]; Fele [FAG]		Lyremandolin	
Gambe [PROT]		Mandola	
Gambeinstrument		Mandolin	
Gitar		mandolin-guitar-zither	
Gitar m/ trekk	534	Mandolinophon	
Gitar med trekk	534	Marintrompet	
gitar zitter; mandolinophon		Marxophone	
Gitarcither		Mayuri med bue	534
Gripebrett til hardingfele		Monokord	
Gusle		Musikkbue	
Hals til fiolin		Musikkinstrument fra Celebes [PROT]	
Hardangerfele		Musikkinstrument fra Masagaskar [PROT]	
Hardingfele		Nils Bakkes fiolin	
Hardingfele (Langhalsa modell) [PROT]		Nylonstrenggitar [PROT]	
Hardingfele [FAG]		Nøkkelharpe	
Hardingfele del		Ombygd til fiolin? Trondefele kropp?	
Hardingfele med kasse	534	Orkestergitar	
Hardingfele med skrin	534	Oud	
Hardingfele med skrin & boge	534	Pendelharpe	
Hardingfelecello [PROT]		Psalmodikon	
Harpe		Psalmodikon [PROT]	
Harpe [PROT]		Psalmodikon [PROT]; Sopran Psalmodikon [PROT]	
Harpe, [musikk#?]		Psalterium	
Harpe;Harpeleik;Norsk Harpeleik [PROT]		Pæreformet cister	
Harpeleik - Zither [PROT]		Rabab	
Harpeleik [PROT]		Rørciter	
Harpeleik-Zither		Salminikon [PROT]	
Harpelutt		Salmodikon	
Hoemfele		Salmodikon med bue	534
Indisk Scronnd med bue [PROT]	534	Salmodikon [FAG]	
Italiensk mandolin		Salmodikon m/ bue	534
Kalebasciter		Salmodikon m/ tabeller	534
Kalebasfiolin		Salmodikon m/bue	534
Kantele		Salmodikon med bue	534
Klassisk harpe [PROT]		Salmodikon med bue og 3 tabeller	534
Klassisk harpe [PROT]; Diatonisk harpe [PROT]		Salmodikon med bue og koralbok	534
Klimpreinstrument		Salmodikon med fiolinbue	534
Knipseinstrument		Salmodikon med fiolinbue og fire tabeller	534
Knipselutt		Salmodikon med kasse	534
Kontrabass		Salmodikon med løs stemmeskrue	534
Kora		Salmodikon med tilbehør	534
Kornharpe [PROT]		Salmodikorn[PROT]	
Korthalslutt		Salmonikon [PROT]	
Koto		Sarod	
Kraviklyre		Sekkepipe	
Langeleik		Sister; Siter [PROT]	
Langeleik [FAG]		Sitar	
Langeleik med dansedukke	534	Sitar[PROT]; Autoharpe [FAG]	
Langeleik med kasse	534	Sitarharmonium [PROT]	
Langeleik?		Siter	
Langhalslutt		Sitter [PROT]	
Langleik		Sitter [PROT]; Harpeleik	
Langspeil		Sitter; Harpeleik; Akkordciter [FAG]	
Langspel [PROT]		Spaserstokkfiolin	
Langspill		Spissharpe	
Langspill m/bord		Spydfele med bue	
Lillicitra		Spydfiolin	
Lokk til hardingfele		Strengharpe [PROT]	
Lommefiolin		Strenginstrument	

Kordofoner 534.3	Alt. Klass.	Aerofoner 534.4	Alt. Klass.
Strenginstrument [PROT]		Aerofon	
Strengleik[PROT]		Alpehorn	
Strengleik[PROT]		Althorn	
Strengestol		Bambusfløyte med blokk	
Strohfiolin		Bariton	
Strykeciter		Baryton	
Strykeinstrument		Basun (del av)	
Strykelyre		Basun [PROT]	
Strykepsalterium		b-bas [PROT]	
Stumfiolin		Beinfløyte	
Stålstrengsgitar [PROT]		Benfløite	
Svensk lutt [PROT]		Bentrompet	
Søte guro		Blekkfløyte	
Tangentfele		Blikkfløyte	
Theorbe		Blikkfløyte	
Treskofiolin		Blisterpipe	
Tromba marina#?		Blokkfløyte	
Trønderfele		Blokkfløyte; Endeblåst Kuhalefløyte	
Ukulele		Blåseinstrument	
Vahila [PROT]		Blåseinstrument [PROT]	
Valiha		Blåseinstrument av bein [PROT]	
Vina		Brannmannstrompet	
Vindharpe		Bukkefløyte	
Viola		bukkehorn	
Viola da gamba		Bukkehorn [FAG]	
Viola da gamba		Bukkehorn [PROT]	
Viola d'amore		Bukkehorn#?	
Violin med bue fra Celebes [PROT]	534	Dampskipsfløyte	
Ziter		Del av fløyte?	
Zithar, miniharpe[PROT]		Del til salmodikon	
Zither		Didjeridoo	
Zither [PROT]		Dobbelfløyte	
Zither [PROT]; Akkordciter [FAG]		Dobbelklarinet	
Zither/akkord [PROT]		Dobbel-spaltefløyte; Dvojnice	
Zitter		Drillfløyte	
Zitter [PROT]; Sitar [PROT]		Dvojnice [FAG]; Dobbelt blokkfløyte	
Zitter; Harpelek		Elfenbenshorn	
		Eolisk harpe	
		Eso-bas [PROT]	
		Eso-kornett [PROT]	
		Euphonium	
		Fagott	
		Flageolett	
		Fløite	
		Fløte	
		Fløyte	
		Fløyte [FAG]	
		Fløyte [FAG]; Beinfløyte [FAG]	
		Fløyte [PROT]; Plystrefløyte [FAG]	
		Fløyte med eske	534
		Fløyte med etui	534
		Fløyte med futteral	534
		Geitehorn; Tungehorn	
		Geithorn [PROT]	
		Gemsehorn	
		Giorgifløyte	
		Gjeterfløyte; Gjeterfløyte av strå [PROT]	
		Gjeterlur [PROT]	
		Gjeterlur [PROT]; Horn [PROT]	
		Harmonika [PROT]	
		Aerofoner 534.4	
		Harmonikon[PROT]	
		Haukepipe	
		Helikon	

Aerofoner 534.4	Alt. Klass.	Aerofoner 534.4	Alt. Klass.
Horn		Orelur	
Horn [musikk#?]		Oterpipe	
Horn [musikk#?] 2 stk.		Panfløyte	
Horn [PROT]; Tutahönn [PROT]; Bukehorn [FAG]		Piccolo [PROT]	
Horn med kasse		Piccolofløyte	
Horn med tunge		Picco-pipe	
Horn mer rørblad		Pillarfløyte	
Horn stemt i Ess		Plystrepipes	
Horn/bukkehorn?? Ikke funnet ved Musikknettverkets besøk		Plystrepipes#?	
Hornfløyte		Politifløyte	
Jakthorn		Postfløyte	
Jakthorn#?		Posthorn	
Juringfløyte		posthorn [PROT]	
Karfløyte		Prillarfløyte [FAG]; Åsengfløyte [PROT]	
Kazoo		Prillarfløyte; Alt-blokkfløyte; Sjøfløyte	
Klaffehorn		Prillarhorn	
Klaffetrompet		Prillarhorn [PROT]; Geithorn [PROT]; Bukkehorn [FAG]	
Klarinett		Prillarhorn [PROT]; Tutahodn [PROT];	
Klarinett		Reedmouthpiece [PROT]	
Klarinett i 6 deler		Ropert	
Klarinett med etui	534	Rørklarinet	
Konduktørfløyte		Saksofon	
Konkylietrompet		Sandnesgjøk	
Kornett		Seljefløyte	
Kornett med kasse		Serpent	
Kornett?		Signalfløyte	
Krumhorn		Signalfløyte [FAG]	
Kuhorn		Signalhorn	
Kyrhorn		Signalhorn [PROT]	
Kyrkjeklokke [PROT]		Signaltrømme	
Langfløyte		signaltrømpet	
Langlur [PROT]		Sildenyner	
Launeddas		Sjøfløyte	
Leirgauk		Skalmeie	
Leirgauk [PROT]; Gauk [PROT]; Ocarina [FAG]		Sousafon	
Leirgjøk		Spaltefløyte	
Leirgjøk [FAG]		Spelegauk	
Lergauk		Spilåpipa	
Lokkefløyte		Spilåpipe	
Lur		Stemmefløyte	
Lur av bukkehorn		Stempelfløyte	
Luremne		Stut	
Lurhorn		Stut; Stutarhødn	
Lur-ropert?		Stutt (?) Lur	
Melodika		Stutting [DIAL?]	
Meråkerklarinet		Stuttlur	
Meråkerklarinet		Tárogató	
Messinghorn		Tavlflyt [PROT]	
Messingsfløyte		Teleskoptrømpet	
Militærfløyte		Tenorfløyte eller klarinett [PROT]; Blåseinstrument [PROT]	
Munnharmonika		Tenorhorn	
Munnorgel		Tenorhorn [PROT]	
Munnspel		Trefløyte	
Munnspill		Trefløyte [PROT]	
Munnspill i etui	534	Trefløyte; Tverrfløyte [FAG]	
Naturhorn		Trehorn	
Nesefløyte		Trombone	
Neverlapp		Trombone	
Neverlur		Trompet	
Obo		Trompet [PROT]	
Ocarina		Trompet [PROT]; Ropert#? [FAG]	534
Okarina		Tuba	
Oksehorn		Tuba [PROT]	
Ophicleide		Tuba stemt i Ess	

Aerofoner 534.4	Alt. Klass.	Klaviaturinstrumenter 534-5	Alt. Klass.
Tuba?		Autoharmonium	534.3
Tungehørn		Autopiano	534.3/534.6
Tussefløyte		Bandonion	534.4
Tut		Bærbart trørgel	534.4
Tutahodn [PROT]		Cecilium	534.4
Tutarhorn		Celesta	534.1
Tutarhönn [PROT] Prillarhönn [PROT]		Cembalo	534.3
Tute		Cembalo kombinert med hammerklaver [PROT]	534.3
Tverrfløyte		Clavikord [PROT]	534.3
Tverrfløyte [FAG]		Concertina	534.4
Tverrfløyte i etui [PROT]	534	Del av orgel	534.4
Tverrfløyte i tre		Dreielire	534.3
Tverrfløyte i tre [PROT]		Durspell	534.4
Tverrfløyte#?		Durspill [PROT]; Enrader [FAG]	534.4
Tåkelur [PROT]		Enrader	534.4
Uksehorn		Enrader [FAG]	534.4
Valthorn		Femrader	534.4
Valthorn [FAG]; Waldhorn		Flygel	534.3
Vannfløyte		Hammerfflygel	534.3
Ventilbasun		Hammerklaver	534.3
Ventilbasun[PROT]		Hammerklaver [PROT]	534.3
Vikinglur		Harmoniseringsinstrument	
Vindharpe	534	Harmonium	534.4
Wagnertuba		Harmonium [FAG]	534.4
Waldhorn [PROT]		Harmonium med krakk	534.4
Zink		Harmonium#? [FAG]	534.4
Zurna		Harmonium(?)	534.4
Øvingspipe		Harmonium?	534.4
		Harmonum [FAG]	534.4
		Harnonium	534.4
		Harpsichord	534.3
		Husorgel	534.4
		Husorgel [PROT]	534.4
		Husorgel [PROT] ; Orgel [PROT]	534.4
		Husorgel; Trørgel	534.4
		Håndpumpe-orgel	534.4
		Kabinettpiano	534.3
		Kirkeorgel	534.4
		Klaver	534.3
		Klaver [PROT]; hammerklaver [PROT]	534.3
		Klaverharpe	534.3
		Klaviaturciter	534.3
		Klavikord	534.3
		Klavikord [PROT]	534.3
		Klavikord m/understell [PROT]	534.3
		Knappespill	534.4
		Kyrkjeorgel	534.4
		Mekanisk cither	534.3
		Nøkkellarpe	534.3
		Orgel	534.4
		Orgel [PROT]	534.4
		Orgel [FAG]	534.4
		Orgel [PROT]; Barrel organs [PROT]	534.4
		Orgel [PROT]; Husorgel [PROT]	534.4
		Orgel [PROT]; Mekanisk orgel [PROT/FAG];	534.4
		Orgel [PROT]; Reiseorgel [PROT]; Reiseharm	534.4
		Orgel [PROT]; Tramporgel [PROT]	534.4
		Orgel#?	534.4
		Orgel, husorgel [PROT]	534.4
		Orgel, kirkeorgel [PROT]	534.4
		Orgel, lite husorgel [Katalogkort]	534.4
		Orgel, salmesykkel, trørgel [PROT]	534.4
		Orgel, trørgel, salmesykkel. [Katalogkort]	534.4
		Orgel; Bordorgel [PROT]	534.4

Klaviaturinstrumenter 534-5	Alt. Klass.	Mekaniske instrumenter 534.6	Alt. Klass.
Orgel; tramp-orgel [PROT]	534.4	Album med spilledåse	
Orgelportativ	534.4	del av positiv	
Orgelpositiv	534.4	del av spilledåse	
Orgelretrospekt	534.4	Dreiepositiv	534.4
Orphica	534.3	Fløyteur	534.4
Piano	534.3	Fonograf	216
Piano [PROT]	534.3	Gramafon med tut og plate [PROT]	
Piano#?; Trekkspill#?	534.3	Grammofon	534.9/216
Pianoharmonium	534.3/534.4	Grammofon [PROT]; Polyphon [Varemerke]	
Pianospiller (pianola)	534.3/534.6	Gramofon i skap [PROT]; Platespilledåse [FAG]	
Pianotype		Gramofon uten tut	
Pipeorgel [PROT]	534.4	Jukeboks	534.9
Pressvindsharmonium [FAG]	534.4	Klaviaturcither	534.3
Pumpeorgel, salmesykkel	534.4	Lirekasse	534.4
Reproduserende piano	534.3/534.6	Lirekasse [PROT]	534.4
Skoleorgel	534.4	Mekanisk klokkespill	534.1
Skoleorgel [PROT]	534.4	Organette	534.4
Spinett [PROT]	534.3	Pianola [PROT]	534.5
Spinett	534.3	Plate til platespilleåse	
Spinett [PROT]	534.3	Plater til Mekanisk cither	
Spinett [PROT]; Hammerklaver ell. Pianoforte [	534.3	Plater til platespilledåse	
Spinett; Taffelpiano	534.3	Platespilledåse	
Spinettpiano	534.3	Platespilledåse	
Stumpiano		Platespilledåse med 18 plater	
Sugeluftsharmonium [FAG]	534.4	Platespilledåse med 6 plater	
Taffel [PROT]	534.3	Polyfon [PROT]	
Taffelklaver	534.3	Polyfon med plater	
Taffelklaver [PROT]; Taffelpiano [FAG]	534.3	Polyphon m/ 18 plater [PROT]	
Taffelpiano	534.3	Polyphon m/plater [PROT]	
Taffelpiano [FAG]	534.3	Positiv	
Taffelpiano#? [FAG]	534.3	Reisegrammofon	
Tangentflygel	534.3	Rull til positiv	
Toradel	534.4	Salongsgrammofon	
To-rader [PROT]	534.4	Serinette	534.4
Toraders trekkspill [PROT]	534.4	Smålandsharpe	534.4
Tramporgel	534.4	Spilleapparat	
Transponeringsinstrument		Spilledåse	534.1
Transponier Harmonista [FAG]		Spilledåseplate	534.1
Transportabelt harmonium [PROT]	534.4	Spilledåseplater	534.1
Trekkspel	534.4	spilleplate [PROT];	
Trekkspill	534.4	Spilleplate til platespilledåse	
Trekkspill i koffert	534.4/534	Spilleplater til grammofon m/sveiv [PROT]	
Trekkspill i koffert [PROT]	534.4/534	Steinkjerpositiv; lirekasse [PROT]	
Trekkspill??	534.4/534	Sveivegrammofon [FAG]	
Trerader med kasse [PROT]; To-rader [PROT]	534.4/534	Sveivegrammofon	
Trøorgel	534.4	Sylinderspilledåse	
Trøorgel [PROT]	534.4	Veivspill [PROT]; Lirekasse [PROT]	
Trøorgel [PROT] Harmonium [FAG]	534.4		
Trøorgel [PROT]; Orgel [PROT]	534.4		
Trøorgel; Orgel med stående piper	534.4		
Trøorgel; Husorgel [PROT]	534.4		
Virginal	534.3		

Elektrofoner 534.7**Alt. Klass.**

Datamaskin for musikk
elektronisk orgel
Elorgel
Elpiano
El-piano
Forsterker
Hammondorgel
Høytaler
Lydapparat
Mikrofon
Mobiltelefon
Musikk-PC [PROT]
Sanganlegg
Stringensemble
Synthesizer
Theremin
Tonekabinett

Instrumentmakere 534.8**alt. Klass.**

Feleform [PROT]
Form til hardangerfiolin
Sargform
Strengelagge
Strengemaskin
Strengevinne

Spesielle instrumenter 534.9**alt. Klass.**

Leketøyinstrument
LeketøyXXXX [div instr]
Dirigentstokk
Dokkeflygel 534.5
Lekeflygel
Lekepiano
Leketromme
Leketøy
Leke-xylofon
Ropert
Xylofon m/ tangenter [katalog] 534.1

Vedlegg 5.

Forslag på oppgraderinger av Primus i relasjon til veiledning i problemstillingene

Betegnelse

Som en aksjon for å kvalitetssikre databasematerialet er det ønskelig at det i Primus blir utviklet et fotnotesapparat for de tre betegnelsesfeltene i klassifikasjonsfeltene, der det fremgår klart hvem, hvor og dato for bruk av hver term – emiske som etiske - som legges inn i systemet. Museenes fokus må ligge på å fange opp ulike bruk av termer, mer enn å opprette preskriptive normerte begreper.

Av samme grunn bør søkmodus i Primus alltid sidestille "Betegnelse" og "Alternativ betegnelse" ved søk.

Alternativ betegnelse

Bruk av koder (FAG-faglig, PROT-eldre protokoll, DIAL-dialektalt ord, SLANG- slag eller sjargong, FRI- ikke kontrollert betegnelse) er ikke tilstrekkelig nøyaktig.

Det er ønskelig at Primus blir videreutviklet med en stratifisert kildehenvisning (se også betegnelse). Det kan skje med et fritekstfelt eller med et indeksert felt, der en personkilde blir søkbar under "Juridisk person" og linker kan lages til feltene "Referanser".

Videre anbefales at feltet "Alternativ betegnelse" blir [autorisert] med en låst liste, for å forenkle søk på disse betegnelser (per i dag er dette felt åpent og ikke listbar).

For redigering og flytting av eldre betegnelser kunne det i Primus bli innrettet to nivåer av betegnelser – hvorav kun én er synlig i DiMu, da gjentatte utdaterte betegnelser kan plassere museet i dårlig lys (det kan være generende å annonsere på DiMu om alle historiske, eller til og med feilaktige betegnelser...).

Klassifikasjon

Primus/DiMu kunne automatisk generere betegnelselister for hver klassifikasjon, som stadig blir oppgradert slik at nye betegnelser automatisk kommer med.

Innlegging av alternative klassifikasjonssystemer er ønskelig. For musikkinstrumenter kan MiMO:s klassifikasjonssystem brukes (publiseres 2011). Også Getty, (evt Dewey) kan legges inn for å øke kompatibiliteten med andre lands museumsbaser generelt og med Fiol-liste samt bibliotekenes emneordsliste for søk sammen med andre nasjonale systemer innenfor andre kategorier. Er det praktisk gjennomførlig med en automatisk oversettelsesmal?

Emneord

Optimalt bør Primus sette opp to typer av emneordsfelter: et for kontrollerte emneordslister og et med frie emneord, et "assosiasjonsfelt" der hvem som helst kan legge inn stikkord. Systemet kjennes igjen i Rockheims måte å arbeide med to modus omkring informasjon om

rockeartister: tildels i de publiserte leksikon Norsk Rock & Popleksikon versus Rockipedia – folkets historieskriving¹. Det blir som ”Ja takk, begge deler”.

Også et system for å løse problematikken med generelle versus gjenstandspesifikke emneord kan løses med to ulike felter, det senere med belegg fra andre kilder.

Mål

Til slutt et forslag på harmonisering av målefeltene. Internasjonalt innenfor organologi (læren om musikkinstrumenter) angis alltid mål i millimeter. De fleste norske museer bruker isteden cm som måleenhet. Rockheim bruker t.o.m. ”tomme” om plater! Her er en risiko å sammenblande enheter (se 3.4). Isteden for å endre i eksisterende registreringer eller å endre praksis, kunne det i Primus være mulig å konvertere eller oversette enheter, hvis man ønsker å få ALLE mål i cm eller mm. Dog må en notere at nøyaktigheten da kan bli feil. Hvis en arbeider med mm-mål +/- 0,5 mm og skifter til cm endres også nøyaktigheten til ? +/- 5 mm? Feltkatalogen godkjenner både mm, cm, m og tommer. Det bør finnes en automatisk oversetter (at en kan velge hvis målene skal vises i cm, m etc., slik at misforståelser unngås) med en markering av målenheten gjenstanden er registrert i.

---

¹<http://www.rockipedia.no/Default.aspx> respektive <http://www.rockheim.no/mediateket/>